

รายงานการวิจัย

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

พระเทพวัชรเมธี และคณะ

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัย
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

AUIDELINES FOR APPLICATION OF 5 BALAS TO COMMUNITY DEVELOPMENT IN BAN
SALA DIN, PHUTTHAMONTHON DISTRICT, NAKHON PATHOM PROVINCE

พระเทพวัชรเมธี

ประเวช วะทาแก้ว

กฤตสุขชิน พลเสน

รายงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนานักวิจัย

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาการใช้หลักพละ 5 พัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 2) ศึกษาผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และ 3) นำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม การศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล รวบรวมข้อมูลโดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี 1) การใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม คือ 1. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) 2. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน) 3. สติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) 4. สมာธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการรอกแวกไขว้เขว ฟุ้งซ่าน) 5. ปัญญาพละ (ความรู้รอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงงมงาย) 2) ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 ในชุมชนบ้านศาลาดิน ทำให้ประชาชนผู้ปฏิบัติตามเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีสติปัญญาดี ที่จะทำภารกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ประชาชนมีความมานะบากบั่นเพียรพยายามกระทำหน้าที่การงานของตนให้สำเร็จ 3) ข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หลายคนในชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจถึงความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่ได้นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชน ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของ การประยุกต์หลักธรรมที่ใช้กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในโอกาสต่อไป

คำสำคัญ : 1. การประยุกต์ 2. พละ 5 3. พัฒนาชุมชน

ABSTRACT

This research Its objectives are: 1) To study the use of 5 Balas to community development in Ban Sala Din, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province. 2) To study the results of the application of 5 Balas to community development in Ban Sala Din, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province and 3) To present recommendations for the application of 5 Balas to community development in Ban Sala Din, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province. The study was conducted with individual in-depth interviews with data collected by key informants. The results of the research were as follows: Including people in Ban Saladin community, Salaya sub-district, Phutthamonthon district, Nakhon Pathom province, totaling 20 persons with lower secondary education and at the end age from 30-60 years. 1) the use of 5 Balas to community development in Ban Sala Din, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province is: 1. Faith, power (belief, power, control, doubt) 2. Persistence (persistence, control, idleness) 3. Mindfulness (remembering Power, control, carelessness, disregard, mindlessness, mindlessness) 4. Concentration Distraction control power (distraction, distraction) 5. Physical intelligence (intelligence, power, control, ignorance, ignorance, ignorance) 2) Results of application of 5 Balas in Ban Sala Din community make people who follow Is a person who has a good personality Who have confidence in oneself, have good intelligence to do their mission causing stability in the lives of the people, and persevering and trying to accomplish their duties to accomplish 3) Suggestions on the application of the physical of 5 Balas Many people in the community do not yet understand the meaning of the Buddhism principle, namely the 5 Balas that should therefore not be applied in community development. Or daily life as it should be the public therefore suggested that the Dharma lecture be given to the community. At the time of the community, there is a meeting once a month and inviting faculty members from the Sangha University to be advisors in the application of the principles applied to the community. Will be an exchange of knowledge with each other in the next opportunity

Keywords: 1. Application 2. 5 Balas 3. Development

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีเพราะความเพียรพยายามและกำลังใจจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะผู้เชี่ยวชาญ รศ.ดร.ศรีศักดิ์ สุนทรไชย และ ดร.ปาน กิมปี ที่ได้กรุณาให้กำลังใจ อ่านและตรวจ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และการชี้แนะในการปรับปรุงแก้ไขงานจนสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีดังที่ปรากฏให้เห็นนี้ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของกัลยาณมิตรทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขออนุโมทนาไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ คณะศาสนาและปรัชญา ที่จัดสรรทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้แก่ผู้วิจัย และคณะเพื่อการทำวิจัยนี้ให้สำเร็จพร้อมทั้งยังเอื้อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกอีกหลายอย่างหลายประการอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่การทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบคุณและอนุโมทนาผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พระศรีรัชมงคณบัณฑิต, รศ.ดร. รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน รศ.ดร.สุวิญ รักส์ตย์ ตลอดทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามกระบวนการวิจัย

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานวิจัยฉบับนี้ จะมีคุณค่าและประโยชน์ต่อสถาบัน สถานศึกษา และแก่ผู้สนใจทั่วไปเกี่ยวกับหลักธรรมพละ 5 ในพระพุทธศาสนา คุณค่าแห่งความงามความดี ที่พึงเกิดจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย คุณบิดา มารดา ตลอดถึงคุณพ่อแม่ครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

28 ธันวาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	3
1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น	4
1.7 ข้อจำกัดของการวิจัย	4
1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
1.9 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	5
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา	6
2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	10
2.2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	10
2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	12
2.2.3 แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน	16
2.2.4 องค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็ง	17
2.2.5 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง	18
2.2.6 แนวคิดการเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน	20
2.3 หลักคำสอนและแนวคิดเกี่ยวกับพละ 5	23
2.3.1 หลักคำสอนเกี่ยวกับพละ 5	23
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พละ 5 ในการพัฒนาชุมชน	24
2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับพละ 5	24
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	27
2.6 สรุปกรอบแนวความคิด	31

3 วิธีดำเนินการวิจัย	32
3.1 การออกแบบการวิจัย	32
3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	33
3.3 ประชากรในการวิจัย	34
3.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	34
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	35
3.6 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	35
3.7 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	36
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	37
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	37
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	37
ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ	40
5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	43
5.1 สรุปผลการวิจัย	44
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	45
5.3 ข้อเสนอแนะ	49
5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	49
5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย	48
บรรณานุกรม	49
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย	52
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือ	54
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ และแบบสัมภาษณ์	58
ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	64
ภาคผนวก จ ใบรับรองการลงบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร	66
ประวัตินักวิจัย	68

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการพัฒนาชุมชนมีกิจการงานมากมายในชีวิตประจำวันที่มีมนุษย์ประสบความสำเร็จโดยใช้กำลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชนต่างๆ บุคคลที่ประสบความสำเร็จแล้วแต่เป็นผู้มีกำลังที่เข้มแข็งที่สุดในพระพุทธศาสนาได้วางหลักธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาให้ได้รับผลเต็มที่อยู่ 5 ประการ เรียกว่า พละ 5 แปลว่า ธรรมเป็นกำลัง 5 ประการ ได้แก่ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อินทรีย์ 5 เพราะเป็นใหญ่ในกิจของตน การประกอบกิจ ที่ประสบความสำเร็จนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ทั้งยังสอดคล้องกับนโยบายการวิจัยของ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ข้อที่ 1 กล่าวคือ เร่งรัดให้มีการพัฒนาสมรรถภาพและประสิทธิภาพขององค์กรบุคลากรและระบบประสานงานวิจัย รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานทำ การวิจัยให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนพัฒนามหาวิทยาลัยและนโยบาย คือเร่งรัดให้มีการ วิจัยที่นำไปสู่การพัฒนาด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและสร้างความตระหนักในการมีส่วนร่วม เกี่ยวกับการบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมให้กับชุมชน ชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมเป็นชุมชนที่ดำเนินการ แก้ไขปัญหาตนเองโดยการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดความอยู่รอดของชุมชน มีความสามัคคีความร่วมมือ และความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของคนในชุมชนด้วยการพึ่งตนเองและเล็งเห็น ความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้น จึงก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นนโยบายในการพัฒนา การรวมตัวตั้งเป็นชุมชนที่ผ่านมา มีทั้งที่ประสบผลสำเร็จสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง คือสามารถช่วยเหลือให้บริการและบรรเทาความเดือดร้อนของสมาชิกในชุมชนได้พอสมควรชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมเป็นชุมชนที่มีลักษณะผสมผสานระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท(พันตรีสุทิน บัวตุ้ม, 2549)

ในการทำวิจัยเรื่องนี้ยังได้สอดคล้องกับพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 25 กรกฎาคม 2562 ซึ่งเป็นนโยบายหลัก 12 ด้าน คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินที่ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีความสอดคล้องกับหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ และหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติพุทธศักราช 2561-2580 คณะรัฐมนตรีจึงแถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้ทราบถึงแนวทางการบริหารราชการแผ่นดินที่รัฐบาลจะดำเนินการ เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความมั่นคง สังคมไทยมีความสุข สามัคคีและเอื้ออาทร คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความพร้อม ที่จะดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 เศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งและมี

ความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ควบคู่ไปกับการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านที่ 3 การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ข้อ 3.3 ทำนุบำรุงศาสนาให้มีความเข้มแข็ง ส่งเสริมสถาบันศาสนา ทุกศาสนาให้มีบทบาทในการเผยแผ่หลักคำสอนที่ดีงาม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และเสริมสร้างความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจิตใจ และพัฒนาสังคมให้มีความสามัคคี โปร่งใส และยั่งยืน และให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงแก่นแท้คำสอนของพระพุทธเจ้าและสามารถนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ และด้านที่ 7 การพัฒนาสร้างความเข้มแข็งจากฐานราก ข้อ 7.2 สร้างความเข้มแข็งของชุมชน ข้อย่อยที่ 7.2.4 สร้างพลังในชุมชน โดยส่งเสริมให้เกิดการสร้างพลังทางสังคม ภาคีเครือข่าย การรวมตัวของภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนมาเป็นกำลังในการพัฒนาเพื่อส่วนรวม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างพลังจิตอาสา สร้างพลังแผ่นดินเพื่อพัฒนาศักยภาพและสร้างเอกภาพแก่กลุ่มอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ การสร้างพลังสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมกิจกรรม ทางสังคมของคนทุกวัยผ่านการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ และการสร้างพลังภูมิคุ้มกัน เพื่อการใช้สื่อออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และประชาชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและเตือนภัย (คำแถลงนโยบายของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา, 2562 : 66)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อต้องการทราบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ที่มีความแตกต่างทางด้านเพศ อายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ นั้น ได้นำหลักการปฏิบัติตามหลักพละ 5 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยในการใช้ข้อมูลมาประกอบเป็นแนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมของ ประชาชน เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนให้คนในชุมชนสามารถมีความเชื่อมั่น ความเพียร ความระลึกได้ ความตั้งใจมั่น และความรอบรู้ในหลักพละ 5 เมื่อคนในชุมชนมีการใช้หลักพละ 5 ในการพัฒนา ชุมชนนั้นจะทำให้ชุมชนเกิดความเจริญก้าวหน้า สามารถมีการพัฒนาได้เป็นอย่างดีและมีประชาชน ที่มีหลักศีลธรรมที่จะทำให้ชุมชนมีความสงบร่มเย็น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และสังคมต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1. การใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีลักษณะใดบ้าง
2. ผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2. เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

3. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้ศึกษาจำกัดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ใน 5 ด้าน ดังนี้ ด้านสัทธา ด้านวิริยะ ด้านสติ ด้านสมาธิ ด้านปัญญา

2. ขอบเขตด้านประชากร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 20 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ เขตพื้นที่ ชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

4. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาโครงการ 1 ปี เริ่มต้น 1 ตุลาคม 2562 วันที่สิ้นสุด 30 กันยายน 2563

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 หมายถึง การนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการพัฒนาชุมชน ของชุมชนบ้านศาลาดิน มี 5 ประการ คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา

พัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนสภาพ ปรับปรุงให้ต่างจากเดิมแก่ประชาชน ของชุมชนบ้านศาลาดิน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ หรือช่วยตนเองได้ ในการตัดสินใจ และดำเนินการแก้ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของตนเองและส่วนรวม

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่อาศัยในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

ประชาชนในการทำวิจัยในครั้งนี้ เป็นประชาชนที่อาศัย ในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมและยินดีให้ข้อมูลตามความเป็นจริง

1.7 ข้อจำกัดของการวิจัย

เนื่องจากเป็นโครงการวิจัยที่ต้องทำในช่วงของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด - 19) ซึ่งอยู่ในสถานการณ์ป้องกันการแพร่ระบาด ตามคำสั่งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ของรัฐบาลไทย อาจเก็บรวบรวมข้อมูลไม่ครบทุกมิติของเรื่องที่วิจัย แต่ได้ข้อมูลเชิงลึกที่อยู่เบื้องหลัง และข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน นำเชื่อถือ และเชิงประจักษ์ จึงเป็นงานวิจัยที่มีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในระดับหนึ่ง

1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.8.1 ทำให้ทราบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.8.2 ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ของประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน

1.8.3 ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.8.4 ทำให้สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ในการส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.9 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

- 9.1 กระทรวงพัฒนาความมั่นคงและสังคมมนุษย์
- 9.2 กระทรวงต่างประเทศ
- 9.3 กรมการศาสนา
- 9.4 สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 9.5 กระทรวงการศึกษา
- 9.6 มหาวิทยาลัยสงฆ์
- 9.7 สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัด

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ “เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้หลักผละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน ตำบลมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” ผู้ดำเนินการวิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวคิด บทความ เอกสาร และผลงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งสาระสำคัญ ดังนี้

- 2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา
- 2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- 2.3 หลักคำสอนและแนวคิดเกี่ยวกับผละ 5
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ผละ 5 ในการพัฒนาชุมชน
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.6 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา

ทฤษฎีการแก้ปัญหาล้วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากผลงานเรื่องนักแก้ปัญหาทั่วไป (general problem solver) ของ Ernest & Newell (1969) และ Newell & Simon (1972) ซึ่งเป็นทฤษฎีการแก้ปัญหามนุษย์ (human problem solving) ในรูปแบบของโปรแกรมที่เป็นสถานการณ์จำลอง ผลงานนี้ช่วยวางรากฐานกระบวนการทัศนเกี่ยวกับการประมวลสารสนเทศสำหรับศึกษาเรื่อง การแก้ปัญหา หลักการของทฤษฎีนี้คือ พฤติกรรมการแก้ปัญหาประกอบด้วย “วิธีการ – ปลายทาง – วิเคราะห์” ซึ่งเป็นการนำปัญหามาแตกออกเป็นองค์ประกอบหรือเป้าหมายย่อย ๆ แล้วจึงจัดการแก้ไขเป้าหมายย่อย ๆ เหล่านั้นทีละเรื่อง แนวคิดนี้ตรงกันข้ามกับ Wertheimer (1959) นักจิตวิทยาในกลุ่มทฤษฎีเกสโตลต์ ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการแก้ปัญหาและให้ความสำคัญด้านความเข้าใจเรื่องโครงสร้างของปัญหา โดยเชื่อว่าพฤติกรรมการแก้ปัญหาที่ประสบผลสำเร็จเป็นเพราะบุคคลผู้นั้นสามารถมองเห็นโครงสร้างโดยรวมทั้งหมดของปัญหา หลักการของทฤษฎีนี้คือ ผู้เรียนจะต้องได้รับการสนับสนุนให้เกิดการค้นพบธรรมชาติของปัญหาหรือประเด็นหัวข้อที่ต้องการแก้ไข สิ่งที่เป็นช่องว่าง ความไม่ลงรอยกัน หรือสิ่งรบกวนต่าง ๆ เป็นสิ่งเร้าที่สำคัญต่อการเรียนรู้ การเรียนการสอนจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎองค์กร ประกอบด้วย ความใกล้เคียง การปกปิด ความคล้ายคลึง และความเรียบง่าย

De Bono (1971 และ 1991) เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาโดยประยุกต์ใช้วิธีการคิดแบบนอกกรอบ โดยเชื่อว่าปัญหาส่วนใหญ่ต้องการมุมมองที่แตกต่างจึงจะแก้ไขได้สำเร็จ วิธีการที่จะทำให้ได้มุมมองที่แตกต่างเกี่ยวกับปัญหาคือ การแยกปัญหาเป็นส่วนๆ แล้วนำกลับมารวมกลุ่มเข้าด้วยกัน ในลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมหรือสุมบางส่วนมารวมกัน หลักการนี้เสนอองค์ประกอบ ในการแก้ปัญหา 4 ประการคือ 1) ค้นหาความคิดเด่นๆ ที่เป็นหลักในทำความเข้าใจกับปัญหา 2) ค้นหา

วิธีการที่แตกต่างออกไปในการมองปัญหา 3) ปล่อยวางการคิดแบบยึดติด และ 4) ให้ออกาสตนเองในการเปิดรับความคิดอื่น ๆ

แนวปฏิบัติพื้นฐานในการแก้ปัญหา

McNamara (1999) กล่าวว่าวิธีการแก้ปัญหามีหลากหลายวิธี ไม่มีวิธีการแก้ปัญหาใดที่จะสามารถแก้ปัญหาทุกเรื่องได้ แต่มีแนวปฏิบัติพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ โดยต้องมีการฝึกใช้เสียก่อน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยจนสามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นธรรมชาติ ขั้นตอนต่าง ๆ มีดังนี้

1. ระบุปัญหา ขั้นนี้เป็นขั้นที่คนส่วนใหญ่มักจะสับสน กล่าวคือ จะเริ่มด้วยการคิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา แทนที่จะทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เสียก่อนว่าทำไมจึงคิดว่าสิ่งนั้นเป็นปัญหา การระบุปัญหาต้องอาศัยข้อมูลจากตนเองและผู้อื่น ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการตั้งคำถาม อาทิ อะไรคือสิ่งที่เห็นว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้คิดว่ามีปัญหาเกิดขึ้น ปัญหาที่ว่านั้นเกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นอย่างไร เกิดขึ้นเมื่อใด กำลังเกิดขึ้นกับใคร และทำไมจึงเกิดขึ้น จากนั้นให้เขียนอธิบายว่าสิ่งที่กำลังเกิดในขณะนั้น โดยแท้จริงควรจะเป็นอย่างไร ต้องพยายามอธิบายให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เขียนอย่างเจาะจง และครอบคลุมประเด็นว่า อะไร ที่ไหน อย่างไร กับใคร และทำไม

1.1 เมื่อถึงจุดนี้ หากปัญหายังดูเหมือนว่าเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อน ควรระบุปัญหาให้กระจายออกมาแบบย่อย ๆ ลงไปอีกโดยตั้งคำถามซ้ำอย่างเดิมจนกว่าจะได้คำอธิบายสำหรับปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากพอ

1.2 ทำการตรวจสอบว่าความเข้าใจที่มีต่อปัญหาต่าง ๆ นั้น มีความถูกต้องเพียงใด โดยการหารือกับสมาชิกในกลุ่มหรือบุคคลอื่น

1.3 นำปัญหาต่างๆ มาจัดความสำคัญ หากพบว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันจำนวนหลายปัญหา ให้พิจารณาว่าปัญหาใดควรจัดการก่อนปัญหาใดจัดการทีหลัง ทั้งนี้ต้องแยกให้ชัดเจนระหว่างปัญหาที่มีความสำคัญกับปัญหาที่เป็นเรื่องฉุกเฉิน เพราะปัญหาที่มีความสำคัญเป็นปัญหาที่ต้องจัดการก่อน

1.4 ทำความเข้าใจกับบทบาทของตนเองในปัญหานั้นให้ถูกต้อง เพราะเป็นสิ่งที่มื่ออิทธิพลต่อการรับรู้บทบาทของผู้อื่น ตัวอย่างเช่น เมื่อตนเองเครียดก็อาจมองว่าผู้อื่นเครียดเช่นเดียวกัน ซึ่งความจริงอาจไม่เป็นเช่นนั้น

2. มองหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ในขั้นนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับข้อมูลนำเข้าจากบุคคลอื่นซึ่งรับรู้ปัญหาและจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหา การเก็บข้อมูลควรทำเป็นรายบุคคลจะได้ข้อมูลมากกว่า ให้จดบันทึกสิ่งที่เป็นความคิดเห็นของตนเองและสิ่งที่ได้ยินมาจากผู้อื่น จากนั้นเขียนอธิบายสาเหตุของปัญหาในลักษณะที่ว่าอะไรกำลังเกิดขึ้น เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อใด อย่งไรกับใคร และทำไม

3. แจกแจงทางเลือกต่างๆ สำหรับวิธีการที่จะใช้แก้ปัญหา ในขั้นนี้ควรให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ยกเว้นในกรณีที่ปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องส่วนตัว ให้ระดมสมองเพื่อหาทางแก้ไข

ปัญหาเพื่อให้ได้ทางเลือกหลายๆ ทางแล้วนำมาคัดกรองเพื่อหาแนวคิดที่ดีที่สุดการได้มาซึ่งความคิดที่หลากหลายนั้น ต้องระวังที่จะไม่ตัดสินว่าความคิดเหล่านั้นดีหรือไม่ดี ให้จดบันทึกตามที่ได้ยินมาเท่านั้น ทักษะที่เหมาะสมที่สุดในการจำแนกสาเหตุของปัญหาคือการคิดเชิงระบบ (systems thinking)

4. เลือกวิธีการแก้ปัญหา ในการคัดเลือกวิธีที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา ควรพิจารณาดังนี้

4.1 วิธีการใดที่สามารถแก้ปัญหาได้ในระยะยาว

4.2 วิธีการใดที่มีความเป็นจริงมากที่สุดในการแก้ปัญหาได้สำเร็จ ในขณะที่มีทรัพยากรสำหรับการแก้ปัญหาหรือไม่ จะจัดหามาใช้ได้หรือไม่ มีเวลาเพียงพอที่จะใช้วิธีการนี้หรือไม่ อะไรคือความเสี่ยงของทางเลือกแต่ละวิธี

5. วางแผนนำทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดไปปฏิบัติ หรือจัดทำแผนปฏิบัติการ ซึ่งในขั้นตอนนี้มีสิ่งที่จะต้องพิจารณาคือ

5.1 สถานการณ์จะเป็นอย่างไรเมื่อปัญหาได้รับการแก้ไขแล้ว

5.2 มีขั้นตอนอะไรที่จะต้องทำในการนำทางเลือกที่ดีที่สุดไปแก้ปัญหา มีระบบหรือกระบวนการอะไรที่จะต้องเปลี่ยนแปลงบ้าง

5.3 จะรู้ได้อย่างไรว่าขั้นตอนต่างๆ มีการปฏิบัติ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของแผน

5.4 ทรัพยากรอะไรบ้างที่ต้องการ ในประเด็นของบุคลากร เงิน และสิ่งอำนวยความสะดวก

5.5 ต้องใช้เวลานานเท่าใดในการนำวิธีการแก้ปัญหาไปปฏิบัติ ให้เขียนตารางที่แสดงเวลาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุด และเวลาที่คาดว่าจะเห็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จปรากฏขึ้น

5.6 ใครคือผู้รับผิดชอบในการควบคุมดูแลการปฏิบัติตามแผน

5.7 เขียนคำตอบสำหรับคำถามที่กล่าวมาแล้ว และให้ถือว่านี้คือแผนปฏิบัติการ

5.8 สื่อสารทำความเข้าใจแผนนี้กับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำแผนไปปฏิบัติ ปัจจัยสำคัญของขั้นตอนนี้คือ การสังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างต่อเนื่อง

6. ดูแลควบคุมการปฏิบัติตามแผน โดยพิจารณาจากตัวบ่งชี้ความสำเร็จ ซึ่งได้แก่

6.1 เห็นสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นตามตัวบ่งชี้หรือไม่

6.2 แผนมีการดำเนินงานตามตารางที่กำหนดไว้หรือไม่

6.3 ถ้าแผนไม่ได้ดำเนินไปตามที่คาดหวังไว้ ให้พิจารณาว่า แผนมีความเป็นไปได้จริงหรือไม่ มีทรัพยากรเพียงพอที่จะทำให้แผนสำเร็จตามกำหนดการหรือไม่ ควรมีสิ่งอื่นที่ต้องทำก่อนสิ่งที่กำหนดไว้แต่เดิมในแผนหรือไม่ ควรเปลี่ยนแผนหรือไม่

7. ตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ในขั้นนี้ วิธีหนึ่งที่ดีที่สุดในการตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ คือการกลับคืนสู่การปฏิบัติตามปกติ แล้วสังเกตสถานการณ์ นอกจากนั้นมีประเด็นที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมดังนี้

7.1 ควรมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาเช่นนี้ขึ้นอีก

7.2 อะไรคือบทเรียนที่ได้จากการแก้ปัญหาครั้งนี้ ในเชิงความรู้ ความเข้าใจ และ/หรือทักษะ

7.3 ควรมีการเขียนบันทึกสั้นๆ ถึงเหตุการณ์เด่น ที่เป็นความสำเร็จในการพยายามแก้ปัญหา และสิ่งที่เป็นผลลัพธ์ที่ได้เรียนรู้ แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้เกี่ยวข้อง

แนวปฏิบัติพื้นฐานนี้ มีการพัฒนาเป็นรูปแบบการแก้ปัญหาทั่วไป (general problem solving model) เพื่อใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตซึ่งดำเนินงานให้บริการโดยบริษัท Cisco Systems (2002) ประกอบด้วย 7 ขั้นตอนคือ 1) ระบุปัญหาในลักษณะของกลุ่มอาการผิดปกติหรือสิ่งที่น่าจะเป็นสาเหตุของความผิดปกติ 2) รวบรวมข้อเท็จจริงที่จำเป็นสำหรับการคัดแยกสิ่งที่เป็นสาเหตุที่แท้จริงออกมา 3) พิจารณาหาความเป็นไปได้ของการเกิดปัญหา โดยตัดทอนปัญหาที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปจากข้อเท็จจริงในรายการที่รวบรวมไว้ 4) สร้างแผนปฏิบัติการจากปัญหาที่เหลืออยู่ โดยวางแผนจัดการกับปัญหาเพียงครั้งละตัวแปรเดียว 5) นำแผนไปปฏิบัติ ทีละขั้นตอนอย่างระมัดระวัง พร้อมทั้งตรวจสอบเป็นระยะๆ ว่าอาการผิดปกติหายไปหรือไม่ 6) เมื่อเปลี่ยนตัวแปรที่ทำการแก้ไข ให้เก็บผลลัพธ์ของแต่ละครั้ง เพื่อคัดแยกว่าสิ่งใดที่เป็นและไม่เป็นปัญหา และ 7) วิเคราะห์ผลเพื่อตรวจสอบว่าปัญหาได้รับการแก้ไขเรียบร้อยแล้วหรือไม่ ถ้าใช่ก็แสดงว่ากระบวนการแก้ไขสำเร็จเรียบร้อยแล้ว

สรุปว่า พฤติกรรมการแก้ปัญหาประกอบด้วย “วิธีการ – ปลายทาง – วิเคราะห์” ซึ่งเป็นการนำปัญหามาแตกออกเป็นองค์ประกอบหรือเป้าหมายย่อย ๆ แล้วจึงจัดการแก้ไขเป้าหมายย่อยๆ เหล่านี้ทีละเรื่อง รวมทั้งบุคคลผู้นั้นสามารถมองเห็นโครงสร้างโดยรวมทั้งหมดของปัญหา ที่สำคัญประยุกต์ใช้วิธีการคิดแบบนอกรอบ โดยเชื่อว่าปัญหาส่วนใหญ่ต้องการมุมมองที่แตกต่างจึงจะแก้ไขได้สำเร็จ

2.2 ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

2.2.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

ความมุ่งหวังในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชนดี สิ่งแวดล้อมยั่งยืน มุ่งพัฒนาคนใช้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ภายใต้ปรัชญาพัฒนาชุมชน คนทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน คนทุกคนมีศักยภาพสามารถพัฒนาได้ ถ้าให้โอกาส

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชน ได้ดังนี้

1. นักพัฒนาชุมชนจะต้องพยายามพัฒนาระบบงานพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพโดยการ จัดระเบียบชุมชนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กรต่าง ๆ ขึ้นตามอาชีพหรือตามความสนใจ

2. จะต้องให้ระบบย่อยต่าง ๆ ในชุมชนหรือในรูปกลุ่มหรือกรต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ เต็มความสามารถ และประสานสัมพันธ์กับระบบย่อยต่างๆในชุมชนด้วยกันก็จะทำให้งานพัฒนา ชุมชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนได้รับการพัฒนา

ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์ (Theory of symbolic interactionism)

ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์แสดงให้เห็นว่าการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคม เนื่องจากสัญลักษณ์โดยเฉพาะภาษาเป็นการสื่อสารที่สำคัญที่สุดที่ทำให้มนุษย์มีความผูกพันและสัมพันธ์กันจนสร้างเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม ทำให้สังคมมีการจัดระเบียบขึ้นในชุมชน นักสังคมวิทยาที่ศึกษาการจัดระเบียบทางสังคมในด้านสัญลักษณ์สัมพันธ์มีหลายคนด้วยกัน ได้แก่

1. จอร์จ เฮอเบิร์ต มีด (George Herbert Mead)

นักจิตวิทยาสังคม ซึ่งลูกศิษย์ของเขาที่มหาวิทยาลัยได้รวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับสัญลักษณ์ สัมพันธ์จากการบรรยายของเขาลงในหนังสือชื่อ จิต อัตตา และสังคม (Mind, self and society) ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการระเบียบทางสังคมว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมอยู่ที่การมีและการใช้ความหมายร่วมกัน (shared meaning) ในการกระทำระหว่างกันของบุคคลในสังคมจนเกิดเป็นความสัมพันธ์กันขึ้น ทั้งนี้เพราะใช้สัญลักษณ์ร่วมกัน !

มนุษย์กับสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกัน มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งในสังคม และสังคมก็จำเป็นต้อง เป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่และมีการกระทำต่อกัน ทั้งมนุษย์และสังคมจึงพึ่งพาอาศัยกันและแก้ไขปัญหา ร่วมกันเพื่อความอยู่รอดของทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้นกระบวนการของการกระทำระหว่างกัน (social interaction) จึงมีความสำคัญมากในทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์

ทฤษฎีสัญลักษณ์สัมพันธ์อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลกับสังคม ซึ่งเน้นในเรื่องการกระทำระหว่างกัน มีด กล่าวว่า การกระทำต่อกันจะต้องมีความ ตั้งใจด้วย ในบุคคลๆหนึ่งจะประกอบด้วยส่วนประกอบ I กับ Me เพื่อแก้ไขปัญหาหรือการกระทำ ต่อคนอื่น หรือการตัดสินใจในเรื่องใด ๆ

I เป็นความต้องการเฉพาะตัว เป็นส่วนของตนที่ฝังรากอยู่ในลักษณะทางชีวภาพของ แต่ ละคน ก่อนข้างจะมีอิสระ โดยทั่วไปจะรู้จัก 1 ในนามของเสรีภาพการสร้างสรรค์ความรู้สึกภายใน ก่อให้เกิดพฤติกรรม ซึ่งอาจขัดแย้งกับธรรมเนียมประเพณีของสังคม อาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ขึ้นภายในสังคม

Me เป็นเรื่องที่คุณคิดว่าตนเองจะมีพฤติกรรมอย่างไร และประกอบด้วย ทักษะคติ ของ บุคคลซึ่งตัวเองเข้าใจ หรือคาดหวังคนอื่น ๆ ในสังคมที่มีต่อตนเอง Me จึงประกอบด้วยทักษะคติ ของ บุคคลอื่นซึ่งตนเองเข้าใจ Me จึงหมายถึงทักษะคติทั้งปวง บทบาท ความกดดันจากสังคม ค่านิยม ซึ่ง สังคมได้ถ่ายทอดและรับไว้ในตัวเอง

ในบุคคลหนึ่งๆ จะมี I และ Me ประกอบกันเรียกว่า “ตน (Sel)” จะเห็นได้ว่าบุคคล จะ ตัดสินแก้ปัญหาอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับ I และ Me ฝ่ายใดจะมากกว่ากัน ซึ่งจะเรียกได้ว่าเป็นการ แสดงออกในด้านบุคลิกภาพ

มิได้เน้นถึงความสัมพันธ์ของสัญลักษณ์ที่มนุษย์ได้ใช้ร่วมกัน การรวมกลุ่มทางสังคม เกิดจากการกระทำซึ่งแสดงออกด้วยความตั้งใจ ท่าทางที่แสดงออกจะเป็นไปตามภาษา สัญลักษณ์ซึ่ง จะ เป็นเครื่องกระตุ้นให้อีกบุคคลหนึ่งแสดงโต้ตอบความหมายนั้น ๆ จนเกิดความสัมพันธ์กันขึ้น จัดเป็นการจัดระเบียบทางสังคมได้ทางหนึ่ง (จางง์ อภิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2532 : 43)

2. เฮอ์เบอร์ต บลูเมอร์ (Herbert Blumer) ได้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคม ว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ เกิดจากผลของการที่บุคคลแปลหรือกำหนดความหมายของ การ

กระทำต่อกัน การมีปฏิภิกิริยาโต้ตอบมิได้มีโดยตรงต่อการกระทำของบุคคล แต่เพราะ เป็นปฏิภิกิริยาต่อ ความหมายของการกระทำหรือแสดงออก เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์จึงเป็นการใช้ สัญลักษณ์ การตีความและการแสวงหาความหมายที่แท้จริงของการกระทำต่าง ๆ การแสดงออกใน ลักษณะของการ กระทำต่อกันหรือปฏิภิกิริยาต่อกันต้องอยู่ในรูปกระบวนการที่บุคคลทั้งหลายเข้าใจ เหตุการณ์ สามารถประเมินเหตุการณ์ให้ความหมายและตัดสินใจที่จะมีการกระทำโต้ตอบกัน แนวความคิด ของบลูเมอร์ จึงเป็นการอธิบายที่เน้นถึงการตีความเพื่อให้รู้ความหมายที่แท้จริง (จางง์ อภิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, 2532 : 45)

3. เออร์วิง กอล์ฟแมน (Erving Goffman) ได้อธิบายการจัดระเบียบทางสังคมใน รูปของความสัมพันธ์ที่มนุษย์แสดงละครต่อกัน (Dramatic approach) เนื้อเพลงที่กล่าวถึงโลกนี้คือ ละคร ทุกคนต้องแสดงบทบาทอย่างไม่จริงใจต้องสวมหน้ากากกัน กอล์ฟแมน กล่าวว่าความสัมพันธ์ ของ บุคคลในด้านการแสดงละครต่อกันมีแนวโน้มที่จะสร้างความประทับใจเป็นสำคัญ (Impression management) เช่น คนบริการอาหารต่อลูกค้าจะต้องแสดงบทบาทที่ดีที่กริยามารยาทที่เรียบร้อยต่อ ลูกค้า แม้ว่าภายในจิตใจจะมีปัญหาเดือดร้อนเรื่องเงินทองก็ตาม

1. พฤติกรรมเป็นการโต้ตอบหรือปฏิกิริยาของกระบวนการที่บุคคลต่าง ๆ ได้แปลความหมายประเมินผล ให้ความหมายตามเนื้อหาสาระที่บุคคลกระทำต่อกัน การจัดระเบียบทางสังคมจึงมีลักษณะเป็นกระบวนการมากกว่าที่จะเป็นโครงสร้าง

2. โครงสร้างทางสังคมจึงเป็นปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้นทันทีโดยไม่ทำให้การกระทำ ของปัจเจกชนหยุดชะงัก การจะเข้าใจแบบแผนของการจัดระเบียบทางสังคมจะต้องยอมรับว่าแบบ แผนต่าง ๆ เหล่านั้นเป็นพฤติกรรมปฏิกิริยอย ของปัจเจกชน

3. ขณะที่การกระทำมีลักษณะเป็นการกระทำที่ซ้ำ ๆ และมีโครงสร้างในเรื่องการกระทำ นั้นๆ โดยการนิยามสถานการณ์และการคาดหวังที่เห็นอย่างเด่นชัดธรรมชาติของสัญลักษณ์ แสดง ให้ทราบถึงความสามารถสำหรับการใช้สัญลักษณ์ใหม่ๆ ผลก็คือทำให้มีการแปลความหมายใหม่ การประเมินผลใหม่ การนิยามใหม่ และการกำหนดพฤติกรรมใหม่ๆ เกิดขึ้นได้เสมอ โครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่เดิมจึงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ด้วยเสมอ ทั้งนี้ เพราะเป็นการกระทำระหว่างกัน

4. แบบแผนของการจัดระเบียบทางสังคม จึงเป็นตัวแทนปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ ที่เกิดขึ้น ทันทีทันใด ซึ่งสามารถรักษาไว้เสมือนเป็นเรื่องราวต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดและสนับสนุนแบบแผน เหล่านี้ สามารถดำเนินการเปลี่ยนแปลงตลอดจนสามารถเปลี่ยนแปลงแบบแผนนั้นด้วย

สรุปได้ว่า ทฤษฎีที่กล่าวไว้เบื้องต้นนี้เป็นกระบวนการกระทำระหว่างกันมีข้อที่ เกี่ยวกับการ จัดระเบียบทางสังคม และมีความมุ่งหวังในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง เศรษฐกิจชุมชนดี สิ่งแวดล้อมยั่งยืน มุ่งพัฒนาคนใช้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ภายใต้ปรัชญา พัฒนาชุมชน คนทุกคนมีเกียรติและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันคนทุกคนมีศักยภาพสามารถ พัฒนาได้

2.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่จะเปลี่ยนแปลงคนและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ หรือ เป็นขั้นตอนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นการสำรวจและศึกษาวิเคราะห์หาความจริงใน สภาวะของ สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ความต้องการ และปัญหาในชุมชนนั้น ๆ เพื่อที่จะก่อให้เกิด การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นอันจะเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชน ต่อไป ในการพัฒนา ชุมชนได้มีนักวิชาการ ได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 “ชุมชน” คือ หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกัน เป็น สังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525 : 35)

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ “ชุมชน” หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่พื้นที่แห่ง หนึ่ง มีความเชื่อผลประโยชน์ กิจกรรมและมีคุณสมบัติอื่น ๆ ที่คล้ายคลึงกันคุณลักษณะเหล่านี้มี ลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้น ตระหนัก และเกื้อกูลกัน “ชุมชน” หมายถึง การที่คน จำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทร ต่อ

กันมีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จ ตามวัตถุประสงค์ ร่วมกัน (ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2543 : 26)

สนธยา พลศรี “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัวละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความ เกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพันเอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน (สนธยา พลศรี, 2544 : 22)

ชบวน พลตรี “ชุมชน”(Community) หมายถึง กลุ่มบุคคลหลาย ๆ กลุ่มมารวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการสังสรรค์กันมีความสนใจร่วมกันและมีผลประโยชน์คล้าย ๆ กัน และมีแนวพฤติกรรมเป็น อย่างเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือพูดอีกอย่างหนึ่ง คือ มีวัฒนธรรมร่วมกันนั่นเอง (ชบวน พลตรี, 2529 : 1)

ชยันต์ วรรณະภูติ “ชุมชน” มีความหมายในระดับเดียวกับคำว่า “สังคมหมู่บ้าน” คือ เป็นหน่วยของสังคมหรือหน่วยทางการปกครองขนาดเล็กในระดับพื้นฐานที่มีการรวมกันของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในพื้นที่แห่งหนึ่งเพื่ออาศัยทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณนั้นในการดำรงชีวิตโดยเหตุที่มีคนกลุ่มดังกล่าวมาอาศัยอยู่รวมกันใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต จึงมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขึ้นมีองค์กร หรือสถาบันของชุมชนและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ทั้งนี้ชุมชนหมายถึง สังคมขนาดเล็กในชนบทที่ยังไม่พัฒนาหรือสังคมหมู่บ้านที่สมาชิกของสังคมยังมี ความสัมพันธ์ แบบเครือญาติ และยังรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตบางส่วนได้ (ชยันต์ วรรณະภูติ, 2536 : 44)

จำนง อติพัฒนสิทธิและคณะ “ชุมชน” คือ กลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่รวมกันภายในอาณาบริเวณหนึ่ง โดยคนเหล่านี้ถือว่า ตนมีความผูกพันอยู่กับอาณาบริเวณแห่งนั้น มีความยึดเหนี่ยวกันเป็น ปึกแผ่นมั่นคง มีการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้านด้วยกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัว โรงเรียน วัด ร้านค้า โรงงาน ฯลฯ รวมกันเป็นหมู่บ้านเป็นเมือง แต่กระนั้นก็ตามแม้ว่าชุมชนจะมีกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้านและสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของสมาชิกได้ แต่ชุมชนก็ยังเป็นหน่วยย่อย ของสังคมที่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐ (จำนง อติพัฒนสิทธิ และคณะ, 2545 : 133)

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ “ชุมชน” คือ ประสบการณ์ ความรู้สึกและความสัมพันธ์ซึ่งไม่สามารถกำหนดทางภูมิศาสตร์ หรือกฎเกณฑ์ทางการ แต่เป็นสิ่งที่ประชาชนรู้สึกว่าเป็นสมาชิกอยู่ เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างคน ชุมชนอาจจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กอาจเปลี่ยนแปลงตามกาล อาจจะมีเข้มแข็งขึ้นหรือเสื่อมสลายลงก็ได้ แต่ละชุมชนมีลักษณะเฉพาะตัว มีความเท่าเทียมมากน้อยแตกต่างกันไป บางชุมชนใช้หลักฉันทามติ บางชุมชนใช้แนวทางอื่น บางชุมชน ถูกครอบงำโดยผู้มี “อิทธิพล” บางชุมชนก็ปลอดอิทธิพล สรุปคือ ชุมชนมีความหลากหลาย สูงกว่าที่จะพรรณนาแบบเหมารวมได้ (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2546 : 175)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ “ชุมชน” (Community) คือ ดินแดนแห่งการรวมตัวทางสังคมที่เป็น การสมัครใจก่อขึ้นเองโดยประชาชน ส่วนใหญ่แล้ว สนับสนุนตนเองเป็นเอกเทศ จากรัฐและอยู่ในกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น Community ประกอบด้วย องค์กรต่าง ๆ ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ รวมถึง กลุ่มความสนใจ (ชมรม) กลุ่มวัฒนธรรมและ ศาสนา สมาคมอนุรักษ์หรือพัฒนาสังคม/กลุ่มโครงการจัดทำเครื่องชี้วัดการพัฒนาเมืองและชุมชนน่า อยู่ ได้สรุปลักษณะความหมายของคำว่า “ชุมชน” ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันว่ามี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมในพื้นที่ในพื้นที่หนึ่ง มีวัตถุประสงค์ในการทำ กิจกรรม ร่วมกัน ความหมายในลักษณะนี้จึงยึดโยงกับพื้นที่ ที่ตั้งของกิจกรรม เช่น ชุมชน กรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2. กลุ่มคน/การรวมกลุ่มหรือสังคมของกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน (ไม่ยึดโยงกับ พื้นที่) เช่น ชุมชน จส.100 ชุมชนออนไลน์ทางเครือข่าย คอมพิวเตอร์ เป็นต้นโครงการจัดทำเครื่องชี้ วัดการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ใช้ความหมายในลักษณะแรก โดยให้ความหมายของชุมชนว่า “ชุมชน” หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มคนที่เกาะเกี่ยว ยึดโยงกับพื้นที่โดยมีวัตถุประสงค์ในการ ร่วมกันในการรวมตัวและมีวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มชัดเจน พื้นที่ทาง ภูมิศาสตร์ของกลุ่มคน/สมาชิก ต้องเป็นพื้นที่เดียวกัน หรือต่อเนื่องกันทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งต้องอยู่ใน หน่วยพื้นที่ทางการปกครองเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2545 : 18)

John Stow ได้กล่าวว่า คนรวมตัวกันในชุมชน (cities and common wealths) โดยความ ชื่อ สัตย์และเพื่อประโยชน์ใช้สอยและสองสิ่งนี้คือคุณสมบัติหลักของชุมชน การติดต่อสัมพันธ์ใน ชุมชนทำให้คนเปลี่ยนจากความป่าเถื่อนสู่ความนุ่มนวล มีมารยาท มนุษยธรรม และความยุติธรรมมี ความประพฤติดีที่ดั่งงามอยู่ในการสอดส่องดูแลของสมาชิก ช่วยอบรมสมาชิกและปกป้องสมาชิกจาก อันตราย (Lewis Mumford. 1937 : 15)

ชุมชน หรือเมือง (city) คือ การรวมกลุ่มกันของกลุ่มคนหลัก (ครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน) หรือ สมาคมที่มีจุดประสงค์ร่วม กลุ่มเหล่านี้ก็ก่อเกิดกันทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองในเขตแดน จำกัดของกลุ่ม ลักษณะทางกายภาพที่จำเป็นต่อการคงอยู่ของชุมชน คือต้องมีสถานที่ตั้งมั่น ที่อยู่ อาศัยคงทน และที่รวมตัวแลกเปลี่ยน กักเก็บถาวร ลักษณะทางสังคมที่จำเป็นต่อการคงอยู่ของชุมชน คือ มีการแบ่งฝ่ายงานที่ทำหน้าที่ทั้งด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ชุมชนในความหมายสมบูรณ์ต้องมี ระบบเชื่อมโยงทางภูมิศาสตร์ องค์กรทางเศรษฐกิจ การปฏิบัติแบบระบบสถาบัน สถานที่สำหรับ กิจกรรมสังคม และสัญลักษณ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชุมชนจะต้องให้ความสนใจต่อการ ปฏิบัติการและพัฒนา จุดประสงค์หลักของชุมชนผ่านความขัดแย้งและความร่วมมือกรณีและกลุ่ม ต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายสูงสุด

“ชุมชน” มีความหมายที่หลากหลาย และถ้ามองโดยรวมจะเห็นว่า มีนัยหรือความหมาย ไกล่เคียงกัน สามารถสรุปรวมเป็นแนวคิดเกี่ยวกับชุมชนใน 4 แนวคิด ดังนี้ 1) แนวคิดสังคมวิทยา

2) แนวคิดทางมนุษยนิยม 3) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนและประชาสังคม 4) แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนในรูปแบบใหม่

การนำคำว่า “ชุมชน” มาใช้ในประเทศไทย เป็นอิทธิพลทางความคิดการพัฒนาของประเทศตะวันตกที่เผยแพร่แนวคิดการพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดการพัฒนาดังกล่าว มิได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน รัฐ ระบบทุน และโครงสร้างอำนาจ ตลอดจนผลประโยชน์ในชุมชนนำไปสู่ปัญหาความอ่อนแอของชุมชนที่มีเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งเมื่อมีการดำเนินงานพัฒนาชนบท โดยองค์กร พัฒนาเอกชนเมื่อ 20 กว่าปีที่ผ่านมามีแนวทางสำคัญในการปฏิบัติงาน ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของทุกฝ่าย ทำให้ชุมชนได้รับการตีความหมายใหม่มีนัยของพลัง สร้างสรรค์และทุนทางสังคมอยู่ด้วย

“ชุมชน” เป็นคำใหม่ในสังคมไทย แต่สาระของความเป็นชุมชน ดำรงอยู่กับสังคมไทยมานานแล้วในความหมายของคำว่า “บ้าน” ซึ่งหมายถึง หมู่บ้าน เป็นสิ่งที่มีมาโดยธรรมชาติอยู่แล้วในการตั้งบ้านเรือนรวมกันในกลุ่มเครือญาติและมิตรสหายซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่นำไปสู่การจัดการต่อปัญหาและความต้องการร่วมกันชุมชนเป็นคำที่มีหลายความหมายและถูกนำมาใช้ในหลายลักษณะในที่นี้จะแบ่งความเป็นชุมชนออกเป็น 4 ลักษณะด้วยกัน ดังนี้

- 1) ชุมชนหมู่บ้าน
- 2) ชุมชนในฐานะขบวนการประชาชน
- 3) ชุมชนแนวมนุษยนิยม หรือ ชุมชนอุดมคติ และ
- 4) ชุมชนในรูปแบบใหม่ หรือ ชุมชนเสมือนจริง

ชุมชน (community) มาจากภาษาลาติน และถูกแปลเป็น ภาษาอังกฤษ ประกอบด้วยคุณสมบัติหลัก 5 ประการ ดังนี้

1. กลุ่มบุคคลสามัญที่ไม่มีการนับชั้นหรือยศถาบรรดาศักดิ์
2. สังคมขนาดเล็กที่มีการจัดระเบียบ
3. กลุ่มชนของท้องถิ่น
4. มีสิ่งที่เหมือนกัน เช่น ความเชื่อ งาน สินค้า เป็นต้น
5. มีคุณสมบัติ ลักษณะ นิยาม ความเป็นตัวตน ร่วมกัน

ชุมชนมีคุณลักษณะของความสัมพันธ์ร่วมกันมีความใกล้ชิดและเป็นท้องถิ่นต่อสมาชิกมากกว่าสังคม หลังจากศตวรรษที่ 19 คำว่า Community ได้ถูกตีความตามภาษาฝรั่งเศส (commune) และเยอรมัน (Gemeindeหรือ Gemeinschaft) ให้เห็นความแตกต่าง จากคำว่า “สังคม” ดังนี้

ชุมชน	สังคม
ตรงไปตรงมา	เป็นระเบียบ มีวิธีการ
มีความหมายรวม	เป็นนามธรรม
มีความหมายสำคัญ	เป็นเครื่องมือ

สรุปได้ว่า คำว่า ชุมชน ตามที่ใช้กันโดยทั่วไปได้ ดังนี้

1. กลุ่มชนท้องถิ่น กำหนดตามความใกล้ชิดและความสัมพันธ์ แบบพบปะซึ่งหน้า
2. กลุ่มชนของความสนใจหรือคุณลักษณะ เช่น ชุมชนนักวิจัย
3. กลุ่มชนตามคุณภาพของความสัมพันธ์ มีเป้าหมายร่วมกัน

2.2.3 แนวคิดการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน จึงต้องเริ่มจากการใช้จุดแข็งในสังคม และทุนทางสังคมที่มีอยู่โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ได้มีการให้แนวคิดและความหมายของชุมชน และความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นแนวทางและการนำไปสู่การปฏิบัติตามยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาไว้ดังนี้

1. ชุมชน เป็นการรวมตัวของบุคคลเพื่อประกอบกิจการในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ เพื่อให้มี ชีวิตและหมู่คณะที่ติงามเป็นชุมชนแห่งกัลยาณมิตร เพื่อการจัดการและคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงที่ดี (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2539 : 72)

อีกนัยหนึ่งหมายถึง กลุ่มคนที่มีวิถีชีวิตเกี่ยวพันกันและมีการติดต่อสื่อสารเกี่ยวข้องกัน อย่างเป็นปกติต่อเนื่องอันเนื่องมาจากการอยู่ในพื้นที่ร่วมกันหรือมีอาชีพร่วมกันหรือการประกอบกิจการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือการมีวัฒนธรรมความเชื่อหรือความสนใจร่วมกัน (ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, 2549)

โดยความเป็นชุมชนนั้นอาจหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

สรุปได้ว่า ชุมชนประกอบด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพ ระบบการเมือง ระบบปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบ นิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและระหว่างกัน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ามีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกจากกันได้

จากความหมายข้างต้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนมีความหมายมากกว่าการที่คนแต่ละคนมาอยู่ร่วมกันแต่ได้สร้างความสัมพันธ์กัน โดยมีหลักการเงื่อนไขขกติกา ซึ่งเราเรียกโดยรวมว่าระเบียบ บรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

2. ความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ของเมือง หรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของ

ชุมชน แล้วถึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้นตามลำดับ โดยจะเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชุมชน สหกรณ์ บริษัท องค์กรชาวบ้าน เครือข่ายหรืออื่น ๆ ที่มีความหมายแสดงถึงการร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน และด้วยความเอื้ออาทรต่อชุมชนอื่น ๆ ในสังคมด้วย

3. องค์กรชุมชน หมายถึง กลุ่มหรือชุมชนหรือสหกรณ์ หรือในชื่ออื่นใดโดยจะมีการจดทะเบียนตามกฎหมายหรือไม่ก็ตามอันเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวด้วยความสมัครใจของประชาชนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์และอุดมคติร่วมกัน มีมิตรภาพและความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่องในการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาโดยผ่านกระบวนการทำงานร่วมกัน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนโดยมีเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน

สนธยา พลศรี ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งว่าเป็นการทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันมารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่างด้วยความรักและความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจัดกระจายกันก็ได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กรและมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อยๆ ขึ้นทำให้เกิดโครงสร้างสังคมแนวใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วยความสมานฉันท์แล้วก็จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง (สนธยา พลศรี, 2545 : 54)

2.2.4 องค์กรประกอบของชุมชนเข้มแข็ง

คณะอนุกรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภายใต้คณะกรรมการ นโยบายสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดกรอบองค์ประกอบของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่าจะต้องประกอบด้วย

1. บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะ และของสมาชิก
3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่นรักชุมชน
4. มีอิสระในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ
5. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
6. มีการเรียนรู้เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ
7. มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
8. มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี

9. มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป (คณะอนุกรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤต : 2542)

2.2.5 ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

ชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญดังนี้คือ

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมไปรงใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ
4. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิดตัดสินใจดำเนินงานติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและการพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการชุมชน
5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชนที่มุ่งการพึ่งตนเองเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คนและมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
7. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุดไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป
8. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนา อาจเป็นหมู่บ้านชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาค ราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะของการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน (คณะอนุกรมเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤต : 2542)

นอกจากนี้ สนธยา พลศรี ยังได้กล่าวถึงลักษณะชุมชนเข้มแข็ง ดังนี้

1. มีจิตสำนึกชุมชนหรือเป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ คือ สมาชิกสำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของ ชุมชน มีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมรับผิดชอบปัญหาต่าง ๆ กับบุคคลอื่น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน และมิตรภาพยอมรับในศักยภาพของกันและกันและยอมรับในความแตกต่างหลากหลายระหว่างสมาชิก มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนร่วมกัน
2. มีจิตวิญญาณชุมชน คือการที่สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อชุมชน เสียสละทำงานเพื่อ ชุมชน และสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน เช่น วัด เครือญาติ หรือความสัมพันธ์ทางสังคมแบบต่าง ๆ ทำให้ชุมชนมีชีวิตจิตใจเหมือนเป็นสิ่งมีชีวิตอย่างหนึ่ง ความมีจิตวิญญาณชุมชนทำให้เกิดความมีค่าความสุขอย่างล้นเหลือ และเกิดพลังอย่างมโหฬาร เป็นพลังเยียวยาที่ทำให้คนและชุมชนมีความสุข จิตวิญญาณชุมชนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการมีจิตสำนึกชุมชน ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิด

ชุมชนเข้มแข็งโดยตรงแล้ว ยังเป็นเสมือนการทำให้สมาชิกในชุมชนมีจิตใจแข็งแกร่ง มีความพร้อมที่จะร่วมพลังกันเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

3. เป็นชุมชนเรียนรู้ คือ สมาชิกช่วยกันเรียนรู้หรือเรียนเป็นกลุ่ม มีความตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา รู้ข่าวคราวในด้านต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ซึ่งอยู่นอกชุมชน และความรู้เกี่ยวกับ ชุมชนที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติหรือประสบการณ์ที่ได้รับร่วมมือกันหรือเป็นกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของการแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดร่วมกัน และเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน การเป็นชุมชนเรียนรู้ทำให้สมาชิกมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานพัฒนา ชุมชนร่วมกัน เพราะผลจากการเรียนรู้จะนำไปสู่การคิดหาวิธีการที่จะร่วมพัฒนาชุมชนของตน

4. มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง คือ ประชาชนรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น ด้วยจิตสำนึกชุมชน และจิตวิญญาณชุมชน ผนึกกำลังกันเพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำ

5. มีการจัดการชุมชนที่ดี คือ สมาชิกของชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเอง และ ชุมชนได้วางแผนจัดกระบวนการดำเนินงานและประเมินผลการพัฒนาชุมชนของตนเองได้ทำให้องค์กรชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. มีเครือข่ายชุมชน คือ มีกระบวนการเชื่อมโยงสมาชิกในกลุ่มและองค์กรชุมชนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ด้วยระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการประชาสัมพันธ์ด้วยความสมานฉันท์ทำให้เกิดการรวมจิตสำนึกและจิตวิญญาณของสมาชิกและองค์กรชุมชนต่าง ๆ ให้มีพลังเข้มแข็ง

7. มีภาวะผู้นำชุมชน คือผู้นำเป็นผู้ประสานความคิดของสมาชิก ให้โอกาสสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นไม่ผูกขาดความคิดหรือเป็นเจ้าของชุมชนเพียงผู้เดียวพร้อมที่จะเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นกับผู้อื่น ฝึกตนเองเข้ากับชุมชนได้อย่างแนบแน่น และร่วมทำประโยชน์เพื่อชุมชน ผู้นำที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง คือผู้ที่เชื่อมประสานแนวคิดต่าง ๆ ของสมาชิกและองค์กร ชุมชนเพื่อนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสมนั่นเอง

8. เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ คือ สมาชิกและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะช่วยเหลือหรือพึ่งตนเองได้ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สังคมและวัฒนธรรม ทั้งในยามปกติและประสบกับภาวะวิกฤตต่าง ๆ อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนที่พึงประสงค์

9. เป็นชุมชนสงบสุข ชุมชนเข้มแข็งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาคนให้มีคุณธรรมและ มีความสุขเมื่อคนมารวมกันเป็นชุมชน และสร้างชุมชนให้เข้มแข็งได้ก็ทำให้คนและชุมชนมีความ สงบสุข บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน

10. เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังกล่าวมาข้างต้น ทำให้ชุมชนดำรงอยู่และดำรงต่อไปได้โดยไม่ล่มสลายอันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน (สนธยา พลศรี, 2545 : 54-56)

2.2.6 แนวคิดการเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเป็นแบบอย่างของพระมหากษัตริย์นักพัฒนา พลากร สุวรรณรัตน์ ได้กล่าวถึง พระอัจฉริยภาพด้านบริหารจัดการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ซึ่งเป็นแนวทางบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่ามีด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ

ประการแรก การที่ได้ทรงเป็นแบบอย่างในการบริหารงาน โดยการวางแผนร่วมกันของทุกฝ่ายอย่างมีระบบ โดยพระองค์ทรงทำการบ้านก่อนทุกครั้ง ศึกษาถึงรายละเอียดของพื้นที่ที่จะเสด็จฯ ไปทั้งจากเอกสารของทางราชการ และจากแผนที่ที่ทรงประมวลเก็บไว้ทุกระวางของประเทศไทย

ประการที่สอง ทรงบริหารจัดการแบบบูรณาการตัวอย่าง คือ ทรงสถาปนา “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ขึ้นเป็นตัวอย่างการทำงานแบบบูรณาการ ใช้ลักษณะของสหวิทยาการมาผสมผสานกันคือ ศูนย์แต่ละศูนย์จะเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสื่อสารระหว่างคน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการที่อยู่ในศูนย์นักปฏิบัติ และพี่น้องเกษตรกรประชาชน

ประการที่สาม แนวคิดเรื่องการบริหารทรัพยากรแผ่นดินให้สอดคล้องกับสังคมให้สอดคล้องกับภูมิสังคม ซึ่งระบุไว้ชัดเจนว่า การพัฒนาต้องเป็นไปตามภูมิประเทศทางภูมิศาสตร์และภูมิ ประเทศทางสังคมศาสตร์ คือ ต้องศึกษานิสัยใจคอของคนในพื้นที่ที่จะไปพัฒนาจะบังคับให้เขาคิดเหมือนเราให้รู้สึกเหมือนเราไม่ได้ (สชาภา ประพันธ์วงศ์, 2549 : 33)

จะเห็นได้ว่าปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาจะต้องอยู่ในพื้นฐานหลักการที่เรียกว่า ความยุติธรรมระหว่างคน 2 ยุค หรือแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือ การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน ขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นลทอนหรือเบียดบังโอกาสที่จะบรรลุความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในรุ่นต่อ ๆ ไป

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมและของสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม (สถาบันทางเศรษฐกิจ, การเมือง, การศึกษา, สื่อมวลชน ฯลฯ) ในหลายมิติตลอดจนทัศนคติ ค่านิยมและระบบคุณค่า เป็นการเปลี่ยนแปลงจากเชิงปริมาณไปสู่เชิงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น ปลอดภัยจากระบบผูกขาดทางเศรษฐกิจและผูกขาดอำนาจทางการเมือง เอื้ออำนวยต่อระบบเศรษฐกิจนั้นให้สามารถเพิ่มผลผลิตอย่างมีคุณภาพระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีโดยมีการแบ่งปันผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเป็นธรรมสร้างความเสมอภาคทางโอกาส ขจัดความยากจน (วิวัฒน์ชัย อัทธการ : 2546)

วราพร ศรีสุพรรณ ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นแนวคิดที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดในการอนุรักษ์ (Conservation) ซึ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยาวนาน ขณะเดียวกันแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง รูปแบบการพัฒนาที่สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน โดยไม่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความขาดแคลนหรือเกิดภาวะมลพิษ ทั้งนี้การพัฒนาแบบยั่งยืนจะครอบคลุมการพัฒนาในทุก ๆ ด้านทั้งเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านระบบนิเวศ และการประสาน

ความสัมพันธ์ในสาขาการพัฒนาต่าง ๆ อีกด้วย โดยแนวคิดดังกล่าวได้เริ่มตั้งแต่ช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่ระบุว่า การวางแผนพัฒนาทั้งในระดับโครงสร้าง และระดับมหภาค จะต้องมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการป้องกันภาวะมลพิษที่จะเกิดขึ้นด้วย (วราพร ศรีสุพรรณ, 2534 : 51)

โกมล ชอบชื่นชม ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนให้มากขึ้นโดยอาศัยกระบวนการที่ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการติดตามประเมินผล และรับผลประโยชน์และผลกระทบจากการพัฒนาทุกขั้นตอน โดยมีการทำงานในลักษณะที่เป็นองค์รวมและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างกระบวนการการเรียนรู้ของคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง (โกมล ชอบชื่นชม, 2541 : 43)

Barbier ได้กล่าวว่า การพัฒนาเศรษฐกิจแบบยั่งยืนเป็นรูปแบบการพัฒนาที่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของระบบ 3 ระบบ โดยแต่ละระบบสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายของตนเองได้โดยสรุปดังนี้

1. เป้าหมายระบบชีววิทยา คือ การนำไปสู่ความหลากหลายทางพันธุกรรม (Genetic Diversity) ความสามารถในการกลับคืนสู่สมดุลในกรณีที่ถูกรบกวนหรือถูกใช้ไป (Resilience) และความสามารถในการให้ผลผลิตทางชีวภาพ(Biological Productivity)
2. เป้าหมายเศรษฐกิจ คือการนำไปสู่การรับความต้องการขั้นพื้นฐานอย่างเพียงพอ ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมกัน (Equity - Enhancing) และมีสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น
3. เป้าหมายระบบสังคม คือการนำไปสู่ความหลากหลายในวัฒนธรรม (Cultural Diversity) มีสถาบันที่ยั่งยืนยาวนาน มีความเป็นธรรมทางสังคมและมีส่วนร่วมจากประชาชนในสังคม (Barbier E.F.,1987 : 101-116)

Goodland and ledex ได้กล่าวว่า การจัดการที่ยั่งยืน หมายถึง การจัดด้านการพัฒนาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการสร้างผลประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจที่เหมาะสม โดยไม่ได้ทำให้ศักยภาพในการสร้างผลประโยชน์ในอนาคตลดลง (Goodland and Ledex, 1987 : 15)

Fraser Basin Council ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และชุมชน โดยให้หลักในการจัดการแบบยั่งยืน ดังนี้

1. การพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Mutual Dependent) มนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ และต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
2. ความรับผิดชอบร่วมกัน (Accountability) สมาชิกชุมชนแต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจของชุมชนที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
3. ความเสมอภาค (Equity) สมาชิกทุกคนในชุมชนจะต้องได้รับโอกาสในการตอบสนอง ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เท่าเทียมกัน

4. การบูรณาการ (Integration) การประสานความสัมพันธ์ระหว่างสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมให้มีความสอดคล้องกัน
5. การปรับตัว (Adaptability) แผนและกิจกรรมต้องสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม และ สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
6. การประสานงานและความร่วมมือ (Coordination and Cooperation) ภาครัฐและภาค เอกชนต้องประสานงานและร่วมมือกัน
7. การตัดสินใจแบบเปิด (Open Decision Making) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นส่วนที่สำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งต้องอาศัยความพร้อมและความถูกต้องของข้อมูลที่มีอยู่
8. การพึงระวัง (Caution) เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น ควรพิจารณา คำเตือน ข้อเสนอแนะ และข้อสังเกตต่าง ๆ อย่างรอบคอบ
9. การจัดการความไม่แน่นอน (Managing Uncertainty) การตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อความยั่งยืน ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแน่นอน
10. การรับรู้ (Recognition) สมาชิกในชุมชนควรจะได้รับรู้สิทธิและหน้าที่อันเกิดจากการ ตัดสินใจของชุมชนในทุกด้าน
11. สิทธิของชุมชนในท้องถิ่น (Right) คนในชุมชนควรได้รับสิทธิเท่าเทียมกัน
12. การเปลี่ยนแปลงต้องใช้เวลา (Transition Takes Time) การพัฒนาแบบยั่งยืน เป็น กระบวนการที่ต้องอาศัยเวลาในการเรียนรู้ การปรับตัว และการสื่อสารข้อมูลสองทางเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน (Ferser Basin Council, 1997 : 20)

Angel et al ได้กล่าวว่า การพัฒนาแบบยั่งยืนตั้งอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบและกระบวนการที่ไม่ทำลายความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาแบบยั่งยืน คือ ทรัพยากรของชุมชนและประเทศไม่ควรจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไปการมีอยู่เดิมหรือเพิ่มเติมของทรัพยากรเป็นเรื่องที่จำเป็นไม่ใช่เฉพาะสำหรับสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันเท่านั้น แต่จะต้องสามารถรองรับความต้องการของรุ่นต่อไปด้วย (Angell, D., J.R., coner, J.D. Wilkinson, and ML.N., 1990 : 38)

อย่างไรก็ตามจากการพัฒนาทุกครั้งที่มีการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันต้องมีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดในการแก้ปัญหานี้ โดยการพยายามอนุรักษ์ธรรมชาติไว้ในลักษณะที่เป็นส่วนรวม คือ หากมีความจำเป็นที่จะดำเนินการให้กระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในทีใดทีหนึ่ง ก็จะต้องเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมในที่อื่น ๆ เป็นการชดเชยเพื่อให้ในแง่ส่วนรวมของคุณภาพ สิ่งแวดล้อมคงอยู่ได้ดั้งเดิม

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงเป็นการตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบันโดยไม่มีผลกระทบต่อความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

2.3 หลักคำสอนและแนวคิดเกี่ยวกับพละ 5

2.3.1 หลักคำสอนเกี่ยวกับพละ 5

หลักพละ 5 ในทางพระพุทธศาสนาซึ่งหมายถึงหลักธรรมที่เป็นกำลังมืองค์ประกอบสำคัญอยู่ 5 ประการด้วยกันกล่าว คือ

1. ศรัทธา คือ ความเชื่อ
2. วิริยะ คือ ความเพียร
3. สติ คือ ความระลึกได้
4. สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น
5. ปัญญา คือ ความรอบรู้

อินทรี 5 ก็เรียกเพราะเป็นใหญ่ในกิจของตน (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538 : 45)

พระพุทธเจ้าตรัสว่าด้วยวิถิตตสูตรอธิบายกำลัง 5 ประการ ว่ากำลัง 5 ประการนี้ 5 ประการดังต่อไปนี้ คือ 1 .ศรัทธา 2. วิริยะ 3. สติ 4. สมาธิ กำลัง 5 คือ ปัญญา กำลัง คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มึศรัทธาย่อมเชื่อพระปัญญาตรัสรู้ของพระตถาคตว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จําแนกธรรมนี้เรียกว่ากำลัง คือ ศรัทธา ก็กำลัง คือ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ปรารถนาความเพียร เพื่อละอกุศลธรรมไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย นี้เรียกว่ากำลัง คือ วิริยะ ก็กำลัง คือ สติ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มีสติประกอบด้วยสติเครื่องรักษาตัวชั้นเยี่ยม ระลึกตามแม้สิ่งที่ทำแม้คำที่พูดไว้นานได้นี้เรียกว่ากำลัง คือ สติ ก็กำลัง คือ สมาธิ อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ สงัดจากกาม สงัดจากอกุศลธรรม บรรลุปฐมฌาน อันเป็นความผ่องใจแห่งจิตภายในเป็นธรรมเอกผุดขึ้นไม่มีวิตกวิจารณ์มีปิติและสุขเกิดแต่สมาธิอยู่เพราะปิตินั้นไป เป็นผู้มึอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะ เสวยสุขด้วยนามกาย บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายสรรเสริญว่าผู้ได้ฌานนี้เป็นผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข บรรลุตตตฌานอันไม่มีทุกข์ไม่มีสุข เพราะละสุขและทุกข์ และดับโสมนัสโทมนัสก่อน ๆ ได้มึอุเบกขาเป็นเหตุให้สติบริสุทธิ์อยู่นี้เรียกว่า ปุณณสูตร ว่าด้วยกำลังที่เป็นยอด กำลัง คือ สมาธิ ก็กำลัง คือ เป็นผู้มึปัญญาประกอบด้วยปัญญาที่หยั่งถึงความเกิดและความดับ เป็นอริยะ ชำแรกกิเลสเป็นเครื่องให้ถึงความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบนี้เรียกว่ากำลัง คือ ปัญญา กำลัง 5 ประการนี้ (สุชีพ ปุณณานุภาพ, 2524 : 54)

พระพุทธเจ้าตรัสว่าด้วย ปุณณสูตร นี้ว่าด้วยกำลังที่เป็นยอดกำลัง 5 ประการนี้ 5 ประการดังต่อไปนี้ คือ 1. ศรัทธา 2. วิริยะ 3. สติ 4. สมาธิ กำลัง 5 คือ ปัญญา กำลัง 5 ประการนี้ บรรดา กำลัง 5 ประการนี้ กำลัง คือ ปัญญาเป็นเลิศ เป็นยอด เป็นที่รวบรวมเหมือนสิ่งที่เป็นเลิศเป็นยอด เป็นที่รวบรวม เหมือนสิ่งที่เป็นเลิศ เป็นยอด เป็นที่รวบรวม แห่งเรือนยอด คือ ยอด ฉันท บรรดา กำลัง 5 ประการนี้ กำลัง คือ ปัญญาเป็นเลิศ เป็นยอด เป็นที่รวบรวม ฉันทนั้นเหมือนกัน

สรุปได้ว่า หลักคำสอนเกี่ยวกับหลักการประยุกต์ใช้พละ 5 คือ การทำให้คนในสังคม หรือ ชุมชนมีระเบียบวินัย ขณะเดียวกันหลักพละ 5 ก็เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาชุมชน พัฒนาคนให้มี ศักยภาพมากขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีโอกาสสำหรับทำความดีโดยฝึกคนให้รู้จักตัวเอง รู้จัก แยกแยะ และเข้าใจผู้อื่น แล้วนำสิ่งที่ตนพัฒนาแล้วนำไปพัฒนาบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ เกิด ความสงบสุขของชุมชน สังคม

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้พละ 5 ในการพัฒนาชุมชน

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับพละ 5

แนวคิดเกี่ยวกับพละ 5 นี้ พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในพระสูตรตันตปิฎก อังคุตรนิกาย ปัญจกนิบาต วรรคที่ 2 ชื่อพลวรรค ว่าด้วยธรรมอันเป็นกำลัง 5 อย่าง อันได้แก่ กำลัง คือ ความเชื่อ ความเพียร ความระลึกได้ ความตั้งใจมั่น และปัญญา กับได้ตรัสว่าภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 5 อย่าง ชื่อว่า ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น คือ ตนเองสมบูรณ์ด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติญาณ ทักษะ และทางใดทางหนึ่ง หรือขาดทั้งสองอย่างก็ชื่อว่าบกพร่องในทางนั้น (สุชีฟ ปุญญานุกรณภาพ, 2524 : 54)

1. สัทธา ตามพจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนาของสุชีฟ ปุญญานุกรณภาพ กล่าวไว้ว่า คือความเชื่อ (Faith) สัทธาพละ กำลังคือความเชื่อ (The power of faith) (สุชีฟ ปุญญานุกรณภาพ, 2541 : 271) และมีความหมายที่เพิ่มเติมใน พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดนัย ไชยโยธา ได้ นิยามไว้ว่า ศรัทธา คือ ความเชื่อ ความมั่นใจในเหตุผลของการทำงาน เห็นคุณค่าคุณประโยชน์ของ งานที่ตนทำการเกิดศรัทธาในระยะแรกอาจเกิดจากการเชื่อผู้อื่น เช่นบิดามารดา ครู อาจารย์ ครั้นเมื่อ ได้ปฏิบัติจนเห็นผลจริงในที่สุดก็เกิดศรัทธาโดยตรงต่อตนเอง (दनัย ไชยโยธา, 2543 : 148) และตาม หนังสือ “หลักพระพุทธศาสนา” ซึ่งสมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฒโน) ได้กล่าวไว้ว่าสนใจเกี่ยวกับ ศรัทธาว่า ศรัทธาอย่างถูกต้องในทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้

1. เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง
2. เชื่อว่าบุญบาปมีจริง
3. เชื่อว่าผลของบุญบาปมีจริง
4. เชื่อว่าบุญบาปที่ตนทำเป็นของตนจริง

2. วิริยะ ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้ให้ ความหมายว่า วิริยะ คือความเพียรความบากบั่น ความเพียรพยายาม ละความชั่วประพฤติกความดี ความ พยายามทำกิจไม่ทอดย (ข้อ 2 ในอิทธิบาท) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2538 : 281) มีความหมาย สอดคล้องกันกับในหนังสือ “ผู้ครองเรือน” โดยท่านพุทธทาส กล่าวถึงวิริยะว่าความพากเพียร กล่าวหาญ ที่จะบากบั่น คำว่าความเพียรนี้ มีชื่อมากควรรู้กันไว้ “วิริยะ” แปลว่า ความพรากเพียร มีความหมายเป็น ความกล้าหาญ ความเข้มแข็ง วายามะ คือ ความพยายาม อริยัติ แปลว่า ความไม่ยอมหยุด อนุปฏิภาณ

แปลว่า ความไม่ถอยหลัง ปรกม แปลว่า ก้าวไปข้างหน้าล้วนแต่เป็นชื่อของความเพียรทั้งนั้น แต่ที่นี้เรียกว่าวิริยะ ได้ในประโยคว่า เกิดมาเป็นบุรุษก็ต้องพากเพียรไปจนกว่าวัตถุประสงค์ที่มุ่งหมายไว้จะสำเร็จ (พุทธทาส อินทปัญโญ, (ไม่ปรากฏ พ.ศ.), : 63-64) พระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) ในหนังสือนิเทศธรรมได้ให้ความหมายของวิริยะไว้ว่า คือ ความเพียรพยายาม ขณะทำในสิ่งนั้น ๆ คำว่าวิริยะ ได้แก่ความกล้าหาญไม่ครั่นคร้ามขามเกรงต่ออุปสรรคอันตรายต่าง ๆ มองเห็นโทษของความเกียจคร้านมองเห็นอนิสงค์ของความเพียรและมีความคิดริเริ่ม มีความบากบั่น ทำงานด้วยความหมั่นขยันไม่ทอดทิ้งภารกิจนั้น ๆ เสียในระหว่างทำงานที่ตนจะต้อง ทำงานที่จรมด้วยความเอาจริงเอาจัง มุ่งความสำเร็จของงานเหล่านั้นเป็นเป้าหมายที่ตนจะต้องรับผิดชอบและดำเนินไปให้ถึง เมื่อกล่าวโดยขอบข่ายของความเพียรคงอยู่ในโครงสร้างของความ เพียรในการป้องกันความชั่วละความชั่ว ความดีและรักษาความดีเอาไว้ซึ่งบุคคลจะต้องกระทำ ทั้งทางกายและทางจิตเพื่อให้ความพอใจของตนมีผลตอบสนองตามที่ได้ตั้งใจไว้ (พระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2538 : 140)

3. สติ ในพระไตรปิฎกได้กล่าวถึงสติไว้ในพุทธพจน์บทหนึ่งน่าสนใจว่า “ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอยู่ครองชีวิตอันประเสริฐ (พรหมจริยะหรือพรหมจรรย์) นี้อันมีสิกขาเป็นอนิสงส์ มีปัญญา เป็นยอดยิ่งมีวิมุติเป็นแก่น มีสติเป็นอธิปไตย. (พระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2538 : 140) สติเป็นองค์ธรรมสำคัญในทางพระพุทธศาสนา (พุทธทาสภิกขุ, 2525 : 140) ในหนังสือนิเทศธรรมซึ่งพระราชาธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ) ได้แนะนำสติไว้น่าสนใจ สติ คือ ความระลึกได้ ความระลึกได้นั้นเป็นธรรมะที่ปรากฏอยู่ในกลุ่มธรรมต่าง ๆ เป็นอันมาก เพราะเป็นหลักปฏิบัติที่บุคคลไม่สามารถจะขาดได้ในชีวิตจริงนั้นคนสามารถขาดสติได้ในบางโอกาส แต่ขาดสติไม่ได้ สติ คือการระลึกถึงสิ่งที่ล่วงมาแล้วสิ่งที่ทำ คำที่พูด เรื่องที่คิด ทั้งของตนเองและของบุคคลอื่นมานานแล้วได้เพราะการที่เราจะทำอะไรก็ตามเราจะต้องมีอดีตเก็บสะสมไว้ จึงจะนำมาใช้ในปัจจุบันได้ หากระลึกสิ่งในอดีตไม่ได้เวลาจะทำจะพูดแม้จะคิดในปัจจุบันก็ทำ พูด คิดไม่ได้แต่เมื่อบุคคลมีสติสามารถที่จะระลึกถึงเรื่องที่ทำ คำที่พูด สิ่งที่คิดมานานแล้วได้ ในขณะที่ทำ ในขณะที่พูด ในขณะที่คิด ก็ระลึกทันอยู่ทุกขณะ หลังจากได้ทำได้พูดได้คิดไปแล้วก็นึกออก แม้ว่าเกิดพลัง พลาดขึ้น แต่ระลึกได้ว่าพลังพลาดก็แก้ไขได้ในขณะนั้น ปัญหาที่น่าจะเกิดก็เกิดขึ้นไม่ได้เพราะเราได้ขจัด สาเหตุของปัญหาไปแล้ว สติมีอยู่จะสกัดกั้นความพลอเลอ ความหลงลืม ความพลังพลาด ช่วยรักษาใจ ควบคุมระครองใจของบุคคลไว้ ในขณะเดียวกันทำหน้าที่ปิดกั้นกระแสของกิเลส กระแสของอารมณ์ไม่เข้ามาครอบงำใจ ทำให้เป็นใจที่มีความตื่น พร้อมทั้งจะปฏิบัติตนให้เหมาะสมสอดคล้องแก่กรณีนั้น ๆ สติจึงเชื่อว่าเป็นธรรม เครื่องตื่นในโลก ในภาคปฏิบัติที่มีความละเอียดขึ้นไปกว่านั้น ได้ทรงสอนถึงสติที่ระลึกกันอยู่ทุกขณะ

กำลังทำอยู่	ก็รู้ว่า ขณะนี้เรากำลังทำสิ่งนั้นอยู่
ยืนอยู่	ก็รู้ว่า ขณะนี้เรากำลังยืนอยู่
เดินอยู่	ก็รู้ว่า ขณะนี้เรากำลังเดินอยู่
นั่งอยู่	ก็รู้ว่า ขณะนี้เรากำลังนั่งอยู่
นอนอยู่	ก็รู้ว่า ขณะนี้เรากำลังนอนอยู่

เป็นการระลึกรู้เท่านั้นในอิริยาบถทั้งหลาย แม้จะแขนเหยียดแขน หยิบอาหารตักอาหาร กลืนอาหาร ระลึกลับไปทุกขณะ เป็นการทำให้จิตให้สงบอยู่กับอารมณ์นั้น ๆ อันเป็นลักษณะของ สมถกรรมฐานการฝึกปรีโสติ จึงกลายเป็นเรื่องใหญ่เพราะคนทั่วไปสติมักจะขาด ถ้าขาดมากไปก็จะเป็นนาติวิปลาส พระพุทธเจ้าจึงทรงใช้คำว่าสติ คือมีความระลึกได้ อยู่ทั้ง 3 กาล ดังที่กล่าวแล้ว สติที่ฝึกปรีโสติให้มีอารมณ์อยู่เช่นนี้ จะเป็นธรรมที่มีอุปการะมาก

คำว่า “สติ” ในพจนานุกรมพุทธศาสตร์ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้คำนิยามไว้ซึ่ง น่าสนใจมากกว่า สตินั้นคือ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การคุมใจไว้กับกิจ หรือกุ่มจิตไว้กับสิ่งที่ เกี่ยวข้องจำกาลที่ทำและคำที่พูดแล้ว แม้นานได้ (ข้อ 1 ในธรรมมีอุปการะมาก, ข้อ 3 ในพละ 5, ข้อ 1 ในโพชฌงค์ 7 ข้อ 6 ในสัทธรรม 7 ข้อ 8 ในนาถกรณธรรม 10) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 296)

4. สมาธิ ตามพจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรมซึ่ง พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ ให้ความหมายไว้ 3 อย่าง คือ

สมาธิ 2 ความตั้งมั่นแห่งจิต ภาวะที่จิตสงบนิ่งจับอยู่ที่อารมณ์อันเดียว (Concentration)

1. อุปจารสมาธิ (สมาธิเฉียด ๆ, สมาธิจวนจะแน่วแน่ – Access Concentration)
2. อัปนาสมาธิ (สมาธิแน่วแน่, สมาธิแนบสนิท, สมาธิในฌาน – Attainment Concentration)

สมาธิ 3 ความตั้งมั่นแห่งจิต ภาวะที่จิตสงบนิ่งจับอยู่ที่อารมณ์อันเดียว (Concentration)

1. ชณิกสมาธิ (สมาธิชั่วขณะ – Momentary Concentration)
2. อุปจารสมาธิ (สมาธิจวนจะแน่วแน่ – Access Concentration)
3. อัปนาสมาธิ (สมาธิแน่วแน่ – Attainment Concentration)

สมาธิ 3 ความตั้งมั่นแห่งจิต หมายถึง สมาธิในวิปัสสนา หรือตัววิปัสสนาตนเอง แยกประเภท ตามลักษณะการกำหนดพิจารณาไตรลักษณ์ข้อที่ให้สำเร็จความหลุดพ้น (Concentration)

1. สุญญตสมาธิ (สมาธิพิจารณาเห็นความว่าง ได้แก่วิปัสสนาที่ให้ถึงความหลุดพ้น ด้วย กำหนดดอนัตตลักษณะ – Concentration on the void)

2. อนิมิตตสมาธิ (สมาธิอันพิจารณาธรรมไม่มีนิมิต ได้แก่วิปัสสนาที่ให้ถึงความ หลุดพ้น ด้วยกำหนดอนิจลักษณะ – Concentration on the signless)

3. อัปนิหิตสมาธิ (สมาธิอันพิจารณาธรรมไม่มีความตั้งปรารถนา ได้แก่วิปัสสนาที่ให้ถึง ความหลุดพ้นด้วยกำหนดทุกขลักษณะ – Concentration on the desireless or non-hankering)

(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546 : 86-87) สมาธิในหนังสือ “สัมมาสมาธิ และสมาธิแบบพุทธ” ได้ให้ ความหมายว่า “สมาธิแปลว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความของ สมาธิที่พบเสมอคือ “จิต ตัสเสกัคคตา” หรือเรียกสั้น ๆ ว่า เอกัคคตา ซึ่งแปลว่า ภาวะที่จิตมีอารมณ์เป็น หนึ่งคือการที่จิตกำหนดแน่วแน่ อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ฟุ้งซ่านหรือส่ายไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547 : 1)

คัมภีร์รุ่นอรุณการะบุความหมายจำกัดลงไปอีกว่า สมาธิ คือภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของ กุศลจิตและไขความออกไปว่า หมายถึงการดำรงจิตและเจตสิกไว้ในอารมณ์หนึ่งเดียวอย่างเรียบ สม่ำเสมอและด้วยดี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2547 : 2)

5. ปัญญา นักปราชญ์พึงสันนิษฐานว่า ที่ชื่อว่า “ปัญญา” นั้นด้วยอรรถว่ารู้ชอบ รู้ดี รู้พิเศษ โดยโอกาสต่าง ๆ (พระมหาเสริมชัย ชยมงคโธ, 2540 : 183) ตามความหมายในหนังสือพจนานุกรม พุทธศาสตร์ได้นิยามปัญญาไว้ดังนี้ว่า ปัญญา คือ ความรอบรู้ รู้ทั่ว, เข้าใจ, รู้ซึ่ง, ปัญญามี 3 ดัง กล่าวคือ

1. จินตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การคิดการพิจารณาเหตุผล)
2. สุตมยปัญญา (ปัญญาเกิดแต่การสัทกับการเล่าเรียน)
3. ภาวนามยปัญญา(ปัญญาเกิดแต่การเจริญภาวนา) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546 : 113)

สรุปได้ว่า หลักธรรมอันเป็นกำลัง 5 อย่าง คือ ความเชื่อ ความเพียร ความระลึกได้ ความ ตั้งใจมั่น และปัญญา ซึ่งเป็นอุดมคติที่ต้องการให้มนุษย์อยู่ร่วมกัน ตลอดจนเป็นแนวทางใน การศึกษา พัฒนาสติ ปัญญาให้เกิดขึ้นกับมนุษย์ ปราศจากการเบียดเบียนทำร้ายกันและกัน มีการ ช่วยเหลือกัน ตามฐานะทางสังคม จนมีวิถีแห่งการประพฤติที่ถูกต้อง และสามารถขจัดความทุกข์ได้ อย่างสิ้นเชิง ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุปราณี การพึ่งตน และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนว สติปัฏฐานสี่ ต่อเชาว์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี” ได้กล่าวถึงสติไว้อย่างน่าสนใจ ความตอนหนึ่งว่าสติเป็นเจตสิก (คือนามธรรมที่เกิดกับจิต มีคุณสมบัติ 2 ประการ คือ (1) มีธรรมชาติ รู้ (2) มีธรรมชาติบริสุทธิ์ เมื่อสติถูกปลุกและเจริญให้มีกำลังอย่างต่อเนื่อง จากการเจริญ สติปัฏฐานสี่ ธรรมชาติรู้ของสติจะศึกษา และสำรวจธรรมชาติของชีวิตด้วยสภาวะที่เป็นกลาง ทำให้เห็นองค์ ประกอบของชีวิตสองส่วนคือ กาย (รูป) กับใจ (นาม) หรือแยกย่อยเป็นขั้น 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) ซึ่งเป็นวิปัสสนาปัญญา และเป็นอารมณ์ (เป็นที่ตั้งของจิต) ในการปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐาน ในการปฏิบัติต่อไป เพื่อให้เกิดวิปัสสนาปัญญา หรือวิปัสสนาญาณขั้นสูงต่อไป ซึ่งเห็นรูป และนาม ปราภฏในไตรลักษณ์ด้วยลักษณะอาการต่าง ๆ ธรรมชาติอีกอย่างหนึ่งของสติ คือความ บริสุทธิ์ทำหน้าที่ฟอกและขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ ทำให้นิเวรณและอุปนิสัยกิเลส (กิเลสที่นอนเนื่องอยู่ ในจิต) เบบางลงการเจริญสติจึงทำให้เกิดความบริสุทธิ์แห่งจิต ตามลำดับขั้นจนหมดและพ้นทุกข์และ ในรายงานการวิจัยเรื่องเดียวกันนี้ยังได้เสนอประโยชน์ของการเจริญสติไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

1. ในแง่ของความบริสุทธิ์ เมื่อสติจับอยู่กับสิ่งที่ต้องการกำหนดเพียงอย่างเดียว และ สัมผัสปัญญาเข้าสู่ใจสิ่งนั้นตามที่ มันเป็น ย่อมเป็นการควบคุมกระแสดการรับรู้และความคิดไว้ให้บริสุทธิ์

ไม่มีช่องที่กิเลสต่าง ๆ จะเกิดขึ้นได้และในเมื่อวิเคราะห์มองเห็นสิ่งเหล่านั้น เพียงแค่ตามที่มันเป็นไม่ใช่ความรู้สึกไม่ใช่ความคิดคำนึงตามความโน้มเอียงและความใส่ใจต่าง ๆ ที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) ลงไปก็ย่อมไม่มีความยึดมั่นถือมั่นต่าง ๆ ไม่มีช่องที่กิเลสทั้งหลาย เช่น ความโกรธจะเกิดขึ้นได้ เป็นวิธีกำจัดอาสวะเก่า และป้องกันอาสวะใหม่ให้เกิดขึ้นได้

2. ในแง่ของความเป็นอิสระ เมื่อมีสภาพจิตที่บริสุทธิ์แล้ว ก็ย่อมมีความเป็นอิสระด้วย โดยจะไม่หวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามากระทบเพราะจิตเหล่านั้นถูกใช้เป็นวัตถุประสงค์สำหรับศึกษาพิจารณาแบบสภาวิสัย (Objective) ไปหมด เมื่อไม่ถูกแปลความหมายตามอำนาจอาสวะที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) สิ่งเหล่านั้น ก็ไม่มีอิทธิพลตามอัตวิสัย แก่บุคคลนั้นและพฤติกรรมต่าง ๆ ของเขาจะหลุดพ้นจากการถูกบังคับด้วย กิเลสที่เป็นแรงขับหรือแรงจูงใจไร้สำนึกต่าง ๆ (Unconscious Drives or Unconscious motivations) เขาจะเป็นอยู่อย่างที่เราเรียกว่าไม่อิงอาศัย คือไม่ขึ้นต่อตัณหาและทิฐิ ไม่ยึดมั่นสิ่งใดในโลก

3. ในแง่ของปัญญา เมื่ออยู่ในกระบวนการทำงานของจิตเช่นนี้ ปัญญาย่อมทำหน้าที่ได้ผลดีที่สุดเพราะจะไม่ถูกเคลือบหรือหันเหไปด้วยความรู้สึก ความเอนเอียงและอคติต่าง ๆ ทำให้รู้เห็นได้ตามความเป็นจริง

4. ในแง่ความพันทุกข์ เมื่อจิตอยู่ในภาวะตื่นตัว เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามที่มันเป็นและคอยรักษาท่าทีของจิตอยู่ได้ เช่น นี้ความรู้สึกเอนเอียงในทางบวกหรือลบต่อสิ่งนั้น ๆ ที่มีใช่เป็นไปโดยเหตุผลบริสุทธิ์ย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ จึงไม่มีทั้งความรู้สึกในด้านกระหายออก (อภิขมา) และความขัดเคืองกระทบใจ (โทมนัส) ปราศจากอาการกระวนกระวาย (Anxiety) ต่าง ๆ เป็นภาวะจิตที่เรียกว่าพันทุกข์มีความโปร่งเบาอ่อนคลายสงบเป็นตัวของตัวเอง (สุปราณี การฟังตน และคณะ, 2546 : 130)

พระมหาทองสุข สุภโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศรัทธาไว้ในเวสสารัชชกรณธรรม” ว่า ศรัทธา คือมีความเชื่อที่มีเหตุผล มีอุดมการณ์ที่มั่นคง มีความมั่นใจในหลักการที่ยึดถือ และในการกระทำที่ดีไม่ยอมคลอนแคลนในสิ่งที่ตนพิจารณาเห็นแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีและประกอบด้วยเหตุผลที่ถูกต้อง (พระมหาทองสุข สุภโร, 2545 : 145)

พระมหาทองสุข สุภโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีไทย” ได้กล่าวถึงวิริยะ ในหลักเวสสารัชชกรณธรรม เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้ปกครองมีความแก่กล้า กล้าหาญ เป็นการสร้างศักยภาพขึ้นมาจากภายในและได้กล่าวถึงวิริยารัมภะว่าเป็นหนึ่งในหลักเวสสารัชชกรณธรรมซึ่งแปลว่า เป็นผู้ไม่เกียจคร้านมีความขยันหมั่นเพียรในการทำงานที่ตนได้รับผิดชอบอย่างต่อเนื่องและเต็มสติความรู้ความสามารถของตน (พระมหาทองสุข สุภโร, 2545 : 145)

วริยา ชินวรรโณ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิวัฒนาการการตีความคำสอนเรื่องสมาธิในพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทในประเทศไทย” ได้กล่าวถึงสมาธิไว้น่าสนใจดังนี้

1. อารมณ์ของสมาธิ หมายถึง สิ่งที่จิตพิจารณาในขณะที่เจริญสมาธิ
2. ผลของการปฏิบัติสมาธิ หมายถึง จากการวิจัยพบว่าทุกสำนักต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า ผู้ปฏิบัติสมาธิจะได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติเพียงสั้น ๆ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

2.1 ประโยชน์ต่อสุขภาพร่างกาย มีผู้ทำสมาธิหลายคนเมื่อได้ทำสมาธิต่อเนื่องก็สามารถ ที่จะทำให้สุขภาพร่างกายดีขึ้น โรคภัยไข้เจ็บบางอย่างก็ค่อย ๆ ทุเลาเบาบางลง

2.2 ประโยชน์ทางด้านบุคลิกภาพและจิตใจ มีสิ่งที่น่าสนใจประการหนึ่งว่า พระภิกษุสงฆ์ที่ฝึกสมาธิอย่างต่อเนื่อง และได้รับผลแห่งการปฏิบัตินั้น ล้วนแต่เป็นผู้มีบุคลิกภาพดี เป็นผู้ มีความงดงามในอิริยาบถต่าง ๆ ก่อให้เกิดความน่าศรัทธาน่าเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็น

2.3 ประโยชน์ต่อครอบครัว สมาธิทำให้สมาชิกในครอบครัวเป็นคนมีจิตใจเยือกเย็น หนักแน่น ไม่ถือเอาอารมณ์เป็นใหญ่ แต่ละคนสามารถจะควบคุมตนเองได้ ทำให้ครอบครัว มีความสงบสุข

2.4 ประโยชน์ต่อประเทศชาติ การที่สังคมใดจะลดหรือควบคุมปัญหาของสังคมลงได้ย่อมจะต้องมีสมาชิกของสังคมเป็นผู้ประกอบด้วยศีลธรรมจรรยาที่ดี ปัญหาของสังคมที่ร้ายแรงระดับต่าง ๆ เช่น อบายมุข ปัญหายาเสพติด ตลอดจนปัญหาสังคมอื่น ๆ ที่นำไปสู่การก่อให้เกิดปัญหาทางอาชญากรรมย่อมเกิดมาจากจิตใจของเขาเหล่านั้นวันไหนต่ออำนาจของกิเลส ไม่มีความอายหรือเกรงกลัวต่อบาป แต่การที่สมาชิกในสังคมได้สนใจหรือหันเข้ามาสนใจธรรมปฏิบัติหรือการทำสมาธิ ย่อมจะเป็นการกำจัดปัญหาดังกล่าวให้ลดน้อยลงได้

2.5 ประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา อันเกิดจากการทำสมาธิถือเป็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นโดยตรงเพราะการทำสมาธิทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติมีความเข้าใจในหลักธรรมพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง การทำสมาธิจะทำให้เกิดปัญญาและการจะทำสมาธิได้ดีนั้น ย่อมจะมีการรักษาศีลมาก่อน เพราะฉะนั้นบุคคลย่อมจะรู้จักและเข้าใจในหลักธรรมอันสำคัญนี้คือ “หลักไตรสิกขา” นั่นเอง ซึ่งไตรสิกขาก็คือ หลักการศึกษาทางพระพุทธศาสนาที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาดังนั้น (วริยาชินวรโรณ และคณะ, 2543 : 507)

สมาธิ จึงเป็นวิธีการนำไปสู่การมีปัญญา ทำให้เป็นผู้มีสัมมาทิฐิ มีความรู้ความเห็นที่ถูกต้อง เข้าใจในหลักธรรมและนำมาใช้ประโยชน์ตลอดจนยึดถือเป็นที่พึ่งทางใจได้เป็นอย่างดี เมื่อมีความเข้าใจ ถูกต้องแล้ว ย่อมจะทำให้สามารถปฏิบัติหลักธรรมได้ถูกต้องก่อให้เกิดผลดีแก่แต่ละบุคคลทำให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ทำให้มุ่งที่จะส่งเสริมเชิดชูและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

อุบล เลี้ยววาริน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลของการฝึกอบรมตามแนวพุทธต่อจิตลักษณะและลักษณะทางพุทธของบุคคลในวัยผู้ใหญ่” ได้กล่าวถึง ศรัทธา หรือความเชื่อไว้น่าสนใจว่าความเชื่อเป็นลักษณะทางจิตของบุคคลประเภทหนึ่ง หมายถึงการรับรู้ และยอมรับของบุคคลเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจบนพื้นฐานแห่งเหตุผลไม่ใช่การถูกบังคับให้เชื่อ (อุบล เลี้ยววาริน, 2542 : 128)

พระมหาสุรณ ยสสิโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในพระพุทธศาสนา” ได้พบคำว่า “ศรัทธา” ที่น่าสนใจเช่นกันดังนี้ สัทธินทรีย์ ความเป็นใหญ่ในการ ทำให้เกิดความเชื่อ ความเลื่อมใสในการปฏิบัติวิปัสสนา ที่กล่าวถึงการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน ให้ได้ดี

และยังได้กล่าวถึงศรัทธาในฐานะที่โยคีผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติคือ ศรัทธา ความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ต้องประกอบด้วยปัญญา จึงจะทำให้ปฏิบัติได้ผลดีไม่เชื่อแบบมงาย (พระมหาสุธน ยสสีโล, 2541 : 165)

ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแผ่ธรรม หลักสูตรการพัฒนาคิดให้เกิดปัญญาและสันติสุข” ได้กล่าวถึงศรัทธาความเชื่อความมั่นใจ ทำให้มีกำลังใจที่จะกระทำต่อไปในการที่จะบรรลุวิมุตติ ยังต้องอาศัยศรัทธาด้วยเช่นกัน (ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข, 2541 : 134)

พระมหาสุธน ยสสีโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องวิปัสสนากัมมัฏฐาน ในพระพุทธศาสนา” ได้พบคำว่าวิริยะ ซึ่งได้นำเสนอในฐานะที่เป็นความเพียร ความพยายามปฏิบัติ ที่ไม่ทอดทิ้ง ถ้ามีมากก็จะทำให้จิตใจคิดฟุ้งซ่าน ต้องมีสมาธิมาเป็นผู้กำกับทำให้จิตใจตั้งมั่นไม่ให้เกิดหลงไป ความไม่พอใจ มีกามฉันทะเป็นต้น และธรรมะอื่น ๆ ซึ่งมีโชอารมณ์ของวิปัสสนา และถ้ามี สมาธิมากเกินไปก็จะทำให้วังงนอน หรือนอนหลับหรืออยู่แบบเฉย ๆ ไปความรู้สึกตัวจะหมดไปต้อง พยายามลุกขึ้นเดินจงกรมเพื่อให้เกิดความเพียร วิริยะกับสมาธิมีความสำคัญมากจึงต้องพยายามปรับให้ความสัมพันธ์คือต้องให้เสมอกัน (พระมหาสุธน ยสสีโล, 2541 : 135)

อัญชลี ผาสุกนิรันดร์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภาษาที่ใช้อธิบายเรื่องจิตใน พระไตรปิฎกฉบับหลวง และอรรถกถา” ได้กล่าวถึง เรื่องสติ ซึ่งเป็นหนึ่งในหัวข้อธรรม “พละ 5” พอสรุปได้ดังนี้

1. สติ ความตามระลึก ความทรงจำ ความไม่ลืม
2. สตินทรีย์ ความเป็นใหญ่คือสติ
3. สัมมาสติ ความระลึกชอบ คือสติปัญญา 4
  - 3.1 กายานุปัสสนาสติปัญญา ตั้งสติกำหนดพิจารณากาย
  - 3.2 เวทนานุปัสสนาสติปัญญา ตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา
  - 3.3 จิตตานุปัสสนาสติปัญญา ตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต
  - 3.4 อัมมานุปัสสนาสติปัญญา ตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม รู้เห็นตามความเป็น

จริง

4. สติพล มีสติตั้งมั่น (รศ.ดร.อัญชลี ผาสุกนิรันดร์, 2541 : 130)

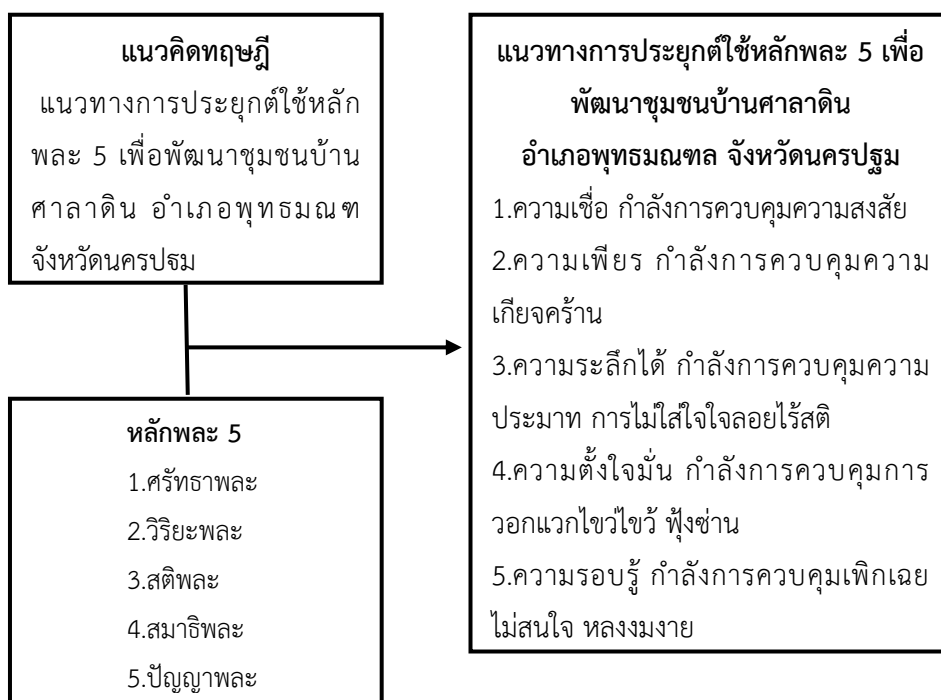
พระมะลิน กิตติปาโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสำคัญศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนา” พบคำว่า “สัทธา” ที่น่าสนใจดังนี้

1. สัทธาสัมปทา คือความถึงพร้อมพร้อมด้วยศรัทธา ในหัวข้อธรรมว่า “สัมปทา” คือ ความถึงพร้อมด้วยองค์แห่งธรรม
2. สัทธา คือความเชื่อที่ควรเชื่อ ในหัวข้อธรรมว่า “เวสาร์ชชกรณธรรม” คือธรรมอันทำ ความกล้าหาญ
3. ปิยธรรม คือธรรมสำหรับภิกษุผู้เป็นเถระประพฤติปฏิบัติ คือเป็นผู้มีศรัทธา
4. ธรรมที่ทำให้ความเจริญงอกงามให้แก่ภิกษุ 6 ประการ หัวข้อที่ 1 คือ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ นั่นก็ คือศรัทธานั้นเอง (พระมะลิน กิตติปาโล, 2540 : 90)

พระมหาปริชา ตียนนท ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการใช้หลักพุทธธรรมให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่พุทธศาสนิกชนในสังคมปัจจุบัน ศึกษาเฉพาะกรณีพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า ศรัทธาในพลังธรรม คือ ธรรมที่เป็นกำลังช่วยเสริมให้บรรลุธรรมได้เร็ว 4 ประการ ใน 4 ประการนั้นได้กล่าวถึงศรัทธาในประการที่ 1 คือ ความเชื่อมั่นในตัวผู้สอน (พระมหาปริชา ตียนนท, 2535 : 150)

2.6 สรุปกรอบแนวความคิด

จากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย แนวทางการประยุกต์ใช้หลักผละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ดังนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ในครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนเขียนกรอบในการวิจัย โดยออกแบบเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งอาศัยจำนวนกลุ่มตัวอย่างเหตุผลในการใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลในทุกด้านในประเด็นที่ศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จึงเหมาะสมที่จะทำการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

สำหรับการวิจัยเรื่องแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม นี้ ผู้วิจัยได้อาศัยคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยมากที่สุด 5 ประการ ดังนี้

1. ทำการวิจัยในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานที่จริงของกรณีศึกษา คือ ผู้นำชุมชน (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อบต., ส.อบต.) ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนทั่วไป โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน เป็นหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบได้ตามความสมัครใจและสะดวกใจ โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์อย่างเป็นธรรมชาติและเป็นกันเองโดยการพูดคุยหรือการสนทนากัน เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าเหมือนถูกบังคับให้ตอบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการบันทึกทุกเรื่องที่ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยก็ได้ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ และอาศัยกรอบแนวคิดในแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และให้ความหมายเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดในการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมได้

3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้ข้อมูลและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก เช่น การสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และการทดลอง ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเป็นลักษณะเชิงพรรณนาปรากฏการณ์ที่พบ ข้อมูลส่วนใหญ่จึงไม่อยู่ในลักษณะของตัวเลข

4. การติดต่อโดยตรง และมีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการขอเข้าพบเพื่อพูดคุย และอธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้กับผู้นำ

ชุมชน (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อบต., ส.อบต.) ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนทั่วไป ได้ทราบและชี้แจงถึงความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

5. การใช้วิธีวิจัยที่มีความยืดหยุ่น โดยการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้แนวคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ หากทำการสัมภาษณ์จริงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางครั้ง อาจต้องมีการปรับคำถามให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งนี้ จะไม่เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด

3.2 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเก็บข้อมูลจะพิจารณาจากความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ (1) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูล (2) การวิจัยเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย เพื่อความชัดเจนในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเรื่องแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยประชากรในการศึกษาหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชน (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อบต., ส.อบต.) ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนทั่วไป โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกนี้ได้กำหนดแนวคำถามทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด

ขั้นตอนที่สอง การวิจัยเอกสารเป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาและทำการค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการค้นคว้าทางเอกสารจะแบ่งออกเป็นเอกสารข้อมูลเดิมหรือข้อมูลปฐมภูมิ และเอกสารที่เป็นข้อมูลรองหรือข้อมูลทุติยภูมิ กล่าวคือ เอกสารข้อมูลเดิมเป็นเอกสารหรืองานเขียนต้นฉบับ เป็นข้อมูลแรกที่ปรากฏ เช่น จดหมาย เหตุ หรือบันทึก หรือเป็นข้อมูลที่เก็บจากแหล่งกำเนิดข้อมูลโดยตรง ส่วนข้อมูลรองหรือข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลที่คัดลอกมาจากคนอื่นอีกครั้ง ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์โดยตรง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลทั้งสองประเภท ล้วนมีประโยชน์ในการวิจัย ซึ่งในการวิจัยเรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ใช้เอกสารทั้งสองประเภท

3.3 ประชากรในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรที่กำหนดไว้ ผู้นำชุมชน (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, อบต., ส.อบต.) ปราชญ์ชาวบ้าน ประชาชนทั่วไป โดยใช้วิจารณญาณของผู้วิจัย เนื่องจากผู้วิจัยเป็นหัวหน้าโครงการ จึงมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี จึงสามารถเลือกบุคคลที่จะให้ข้อมูลได้กระจ่าง และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้ได้อย่างดียิ่ง

3.4 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในเรื่องการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขอแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และ ขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการติดต่อประสานไปยังผู้ให้ข้อมูล จนถึงก่อนเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. ติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งบางส่วนเป็นการติดต่อประสานทางโทรศัพท์ และบางส่วนเป็นการติดต่อประสานด้วยตัวผู้วิจัยเอง เมื่อได้รับการตอบรับแล้วจึงได้กำหนดตารางเวลาในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้ผู้วิจัยนำมาเตรียมความพร้อมในการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้า

2. ยืนยันกำหนดการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง ทั้งในเรื่องของวัน เวลา และสถานที่เพื่อไม่ให้เสียเวลาทั้งสองฝ่าย

ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เริ่มจากการเดินทางไปยังสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล จนถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจนแล้วเสร็จ ดังนี้

1. เดินทางไปยังสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

2. การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนหลังทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้วเสร็จ จนถึงการจัดระบบข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ อภิปรายผล และสรุปผลนำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อไป ดังนี้

1. เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยเป็นผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง จึงสะดวกต่อการนำมาสังเคราะห์ข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่สังเคราะห์แล้วทั้งหมด คัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ การวิเคราะห์และอภิปรายผล

3. เมื่อจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมาหาข้อสรุปก่อนนำมาอภิปรายผลต่อไป

4. นำเอกสารที่ได้รับมาทำการแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูลว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้อง ข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลประเภทอื่นๆ ที่ได้รับ

5. กำหนดรูปแบบการแสดงผลข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลในรายงานผลการวิจัย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา ซึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกัน ตามกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงต้องมีการจัดระเบียบโครงสร้างและความหมายของข้อมูลที่รวบรวมมา เป็นการค้นหาข้อความทั่วไปที่จะบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ แล้วนำผลมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ และใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลส่วนแรกเชิงบรรยาย (descriptive) ส่วนที่สองคือการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเช่นกัน ดังนั้น เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาเรียบเรียงเพื่อบูรณาการและหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ต่างๆ จากข้อมูลการสัมภาษณ์เจาะลึกและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบโดยในส่วนของการเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลได้ทำการจัดระเบียบของข้อมูล เพื่อให้เกิดความสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ จากนั้นนำข้อมูลมานำเสนอเป็นข้อค้นพบ เพื่อนำไปสู่การหาข้อสรุป การตีความ และการตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำของผลการวิจัยต่อไป

3.6 วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในรูปของเอกสารหรือข้อเขียนและคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์หรือสนทนา เป็นการวิเคราะห์ทั้งความหมายทางภาษาโดยตรงจากเอกสารหรือตัวบท และความหมายทางความรู้สึกหรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ รวมถึงการตีความทางบริบทหรือสภาพแวดล้อม ประกอบข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ด้วย เป็นการวางเค้าโครงของข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลโดยเริ่มจากการนำเสนอข้อมูลทั่วไปและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร

2. อภิปรายผลจากข้อมูลที่นำเสนอ โดยวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์ เอกสารไปพร้อมๆ กัน โดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในทางภาษาและตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมลนั้น ๆ ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย

3.7 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิจัยเรื่องแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมนี้ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบว่าข้อมูลนั้นเพียงพอหรือยังและตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ รวมทั้งความถูกต้องของข้อมูลประกอบไปด้วยกระบวนการวิธีที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบด้านข้อมูล (data triangulation) ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคลผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลของผู้วิจัย การตรวจสอบด้านแนวคิด ทฤษฎี (theory triangulation) ได้แก่ การตรวจสอบแนวความคิดและทฤษฎี เนื่องจากหากมีการเปลี่ยนทฤษฎีการตีความข้อมูลก็จะเปลี่ยนไป และการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ได้แก่ การใช้หลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาการใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 2. เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 3. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์ ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แล้วนำแบบสัมภาษณ์มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับตอบปัญหาวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 20 คน พบว่า ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30-60 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ของประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมเป็นอย่างไรบ้าง พบว่า พละ 5 เป็นหลักธรรมที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตน ผู้นำชุมชนก็มีบุคลิกภาพของผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีสติปัญญา ที่จะนำตนเองให้ยิ่งใหญ่ในกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต ทุกคนเชื่อว่าพละ 5 เมื่อฝึกดีแล้วจะเป็นคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวของบุคคล ในชุมชนบ้านศาลาดินนั้นสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพราะการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มีความเจริญทางด้านวัตถุมากกว่าทางด้านศีลธรรมและจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตในสังคมโดยเฉพาะชุมชนบ้านศาลาดิน

ในการดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้า ประสบผลสำเร็จในด้านอาชีพการงานได้นั้น ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรู้จักเป้าหมายการทำงานมีหลัก ปฏิบัติการทำงานรู้วิธีการทำงานรู้เหตุและผลซึ่งเป็นปัจจัยในความสำเร็จของงานผู้ทำงานต้องมีคุณสมบัติ เบื้องต้นในการทำงานเพื่อความสำเร็จ บุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีความสุขสงบในชีวิต มักมีบุคลิกภาพของคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ด้วยว่าตนเองนั้น รู้ดี รู้ชั่ว รู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในสิ่งที่ตั้งงาม ไม่ว่าจะไม่มีใครวิจารณ์ตนว่าอย่างไรย่อมไม่หวั่นไหวไปกับคำติฉินนินทาของผู้อื่นยอมเป็นบุคคลที่มีกำลังใจกล้าแข็ง หากปรารถนาหรือต้องการสิ่งใดใน ชีวิตแล้ว จะมีความมานะบากบั่นเพียรพยายามกระทำ ให้สำเร็จจนได้ บุคคลผู้นั้น ย่อมเป็นผู้มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ ควบคุมตนเองได้ดี ไม่ใจลอย ไม่เปลืองใจ ย่อมเป็นผู้มีสมาธิดี มีใจสงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน หากทำการ สิ่งใดอยู่ ก็จะมีสมาธิอยู่กับสิ่งที่ทำไม่วกแวก อีกทั้งยังเป็นผู้มีสติปัญญา เฉลียวฉลาด ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ และเกิดจากประสบการณ์ที่ได้สั่งสมมา จึงทำให้มีวิจรรย์ญาณที่ดี มีความสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีและมีการตัดสินใจที่ถูกต้องเราสามารถ เติมพลังให้แก่ชีวิตของตนเองได้ โดยการปฏิบัติธรรมถ้าคนในชุมชนปฏิบัติตาม พละ 5 นี้แล้ว ทุกคนจะมีบุคลิกภาพที่เชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้ที่มีกำลังใจดี มีความเพียรพยายามสูง มีสติรู้ตัวอยู่เสมอ มีสมาธิในการทำงานดี และมีสติปัญญาดี จะทำการสิ่งใดย่อมประสบความสำเร็จดังใจปรารถนา ที่สำคัญที่สุดชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จะเป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ทุกคนจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขเพราะมีศรัทธาความเชื่อมั่นของคนในชุมชนนั่นเอง

2. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง พบว่า ศรัทธาพละคือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตั้งงาม เช่น เชื่อมั่นว่าการที่คนเราจะประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ไม่จำเป็นต้องหาเงินมาด้วยวิธีการเอาเปรียบคนอื่น และยังเชื่อมั่นอีกว่า บุคคลที่ประกอบแต่กรรมดี ย่อมได้รับผลดี ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือ เชื่อว่าใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วตามหลักทางพระพุทธศาสนาจะสามารถส่งผลกระทบให้กับผู้กระทำเอง ต่อมาคือมีความเห็นว่า การบริจาคสิ่งของเงินทองหรือเสียสละแรงกายเพื่อสาธารณะประโยชน์เป็นบุญเป็นกุศลอย่างหนึ่ง และสุดท้ายมีความเห็นว่า ความกล้าหาญ ถ้าคนเรามีความเชื่อมั่นแล้วจะต้องปลุกความเชื่อให้เกิดขึ้นเสียก่อนในใจของคนในชุมชน จากนั้นจะทำประการใดก็ย่อมเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชนนั่นเอง

3. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง พบว่า วิริยะพละ คือ ความเพียรพยายาม ถ้าปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ก็มีความเพียร พยายามกระทำไป ไม่ท้อถอย ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน ซึ่งประชาชนส่วนมากมีความมั่นใจในการทำงานในชุมชน ฝึกซ้อมอย่างเต็มที่ในงานที่มอบหมายในชุมชนหมั่นศึกษาและสอบถามผู้รู้เกี่ยวกับภาระงานในชุมชน อดทนในการทำงานหนักได้ มีความเพียรพยายามถ้าปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ย่อมได้ผลตามที่คาดหวังได้ และยังมีเชื่ออีกว่า เมื่อคนเราปฏิบัติดี มีความพากเพียรในการปฏิบัติก็จะทำให้ประสบความสำเร็จได้ พร้อมทั้งคนในชุมชนยังมีความเพียรทำบุญในการทำประโยชน์ต่อสาธารณะส่วนรวม เช่น สร้างศาลาประชาคม

กำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำลำคลอง ช่วยสร้างบ้านเรือนแก่ผู้ยากไร้ หรือแม้กระทั่งการช่วยกันลงแขกทำไร่นาถือว่าได้บุญมากที่มีผลต่อจิตใจมาก ในส่วนของการทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา มาฆบูชา ประชาชนส่วนมากยังเชื่อว่าจะให้ผลมากกว่าการทำบุญในวันปกติ

4. สติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจใจลอย ไร้สติ) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร พบว่า สติพละ คือ ความระลึกได้ ความไม่เพเลอการคุมใจไว้ได้กำลังการควบคุมความประมาทการไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือ ประชาชนส่วนมากมีความเห็นว่า บุคคลใดมีสติเป็นกำลังถ้าจะปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ย่อมได้ผลตามที่คาดหวังได้ ผู้ที่มีสติเป็นกำลัง สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในเวลาที่ถูกคนอื่นยั่วให้โกรธ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่บางครั้งประสบปัญหากับการยั่วในเชิงคำพูด หรือการกระทำของลูกบ้านหรือคนในชุมชนที่อาจมาทดสอบความเข้มแข็งทางจิตใจ แม้นกระทั่งการทำงานจะต้องมีความละเอียด รอบคอบ โดยใช้สติเป็นฐาน ซึ่งคนในชุมชนยังมีความเชื่อว่า ถ้าบุคคลใดมีสติเป็นกำลังแล้ว หากจากโลกนี้ไป ย่อมเข้าถึงสุคติภูมิ

5. สมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการรอกแวกไขว่ไขว้ ฟุ้งซ่าน) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร พบว่า สมาธิพละ คือความตั้งใจมั่นการทำใจให้สงบแน่วแน่มไม่ฟุ้งซ่านการมีจิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะในขณะที่ทำงานสิ่งใด ก็มีใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น ๆ ไม่รอกแวกไปคิดเรื่องอื่น ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือ ประชาชนมีความเชื่ออย่างมีเหตุผลไม่ตื่นข่าว ซึ่งบางครั้งข่าวที่นำเสนอในปัจจุบันทั้งในระบบโซเซียลมีเดีย ระบบออนไลน์ ซึ่งมีความจริงและเท็จปะปนกันมา เพราะฉะนั้น คนในชุมชนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจโดยเฉพาะในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ควรแยกแยะด้วยหลักเหตุและผล ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นที่พึ่ง และเป็นผู้กรองข้อมูลก่อนนำเสนอต่อชุมชน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น และที่สำคัญควรนำแนวทางและวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องมาให้ความรู้แก่ชุมชนด้วย

6. ปัญญาพละ (ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงมกมาย) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร พบว่า ปัญญาพละ คือ ความรู้ความเฉลียวฉลาด มีประสบการณ์มีวิจารณ์ญาณที่ดี มีความสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ และมีการตัดสินใจที่ดี ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือประชาชนควรมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความรู้ในหลักธรรม มีปัญญาความรอบรู้ในการแยกแยะความดี ความชั่ว สิ่งที่เหมาะสมที่จะทำหรือพัฒนาชุมชนของตนเอง การพิจารณากิจกรรมหรือโครงการที่จะเกิดขึ้นในชุมชน การวางแผนหมั่นประชุมปรึกษาหารือกัน นำปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมาพูดคุยหาทางออกร่วมกัน โดยใช้ พละ 5 ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุข จะเห็นได้ว่าชุมชนได้สร้างความสัมพันธ์กัน โดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเราเรียกโดยรวมว่าระเบียบ บรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้

สรุปว่า หลักพละ 5 ในการประยุกต์ใช้สำหรับชีวิตฆราวาสทั่วไป ถือได้ว่าเป็นหนทางที่มุ่งตรงสู่จุดหมายที่ดั่งใจโดยไม่ข้องแวะในทางสุดโต่ง ได้แก่ วัตถุนิยมหรือบริโภคนิยมมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจในลักษณะที่หย่อนเกินไปคือปล่อยให้ตนเป็นทาสของวัตถุเกินไปและไม่ทำตัวให้ลำบาก เช่นตระหนี่ไม่ยอมกินไม่ยอมจ่ายไม่ยอมใช้ไม่ยอมแบ่งปันปฏิบัติตัวในสิ่งที่ก่อให้เกิดความลำบากโดยไม่มีเหตุผลซึ่งเป็นทางที่ตึงเกินไปเป็นลักษณะของความไม่พอดี แต่ให้ดำเนินชีวิตด้วยการถือหลักความพอเหมาะพอดีถูกต้อง แนวคิดเรื่องหลักพละ 5 จึงจัดเป็นหลักธรรมพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตที่พอเพียงและเป็นเสมือนธรรมฝ่ายรับคือเป็นคุณธรรมที่มีไว้สำหรับรับกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ด้วยภาวะจิตที่เป็นสุขอันเป็นหลักที่จะอำนวยสุขในชีวิตปัจจุบันการที่จะให้ฐานะชีวิตมั่นคงและมีชีวิตที่เป็นสุขได้นั้นก็ต้องเลี้ยงอบายมุขให้ได้เพราะอบายมุขนั้นล้วนเป็นส่วนเกินของชีวิตและนำพาชีวิตให้มัวเมาจนต้องเสียหายและสูญเสียในที่สุดด้วยว่าการเป็นนักเลงเที่ยวผู้หญิงก็ตายเป็นนักเลงดื่มสุราก็ตายเป็นนักเลงเล่นการพนันก็ตีคคนชั่วเป็นมิตรก็ตีล้วนเกินมาจากต้นเหตุซึ่งมีอวิชชาเป็นมูลรากและมีความทุกข์เป็นดอกผลจึงควรหลีกเลี่ยงไม่ให้ไกลไม่ควรเข้าไปใกล้ไม่ควรข้องแวะโดยเด็ดขาด

ในการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดินนั้น ประชาชนส่วนมากได้ประยุกต์หลักคำสอนเรื่องพละ 5 มาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นคนมีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือการประกอบอาชีพ มีความพอใจยินดีในปัจจัยสิ่งของทรัพย์สินเงินทองที่เราได้มาแล้วโดยปราศจากความรู้สึกมักมากมีอยู่เท่าใดก็พอใจเท่านั้น ไม่ทะยานอยากได้ในสิ่งที่มีไม่ได้และไม่ได้มีไม่ปรารถนามากเกินกำลังความสามารถของตน และไม่มีความทะยานอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน รู้จักพอประมาณไม่เอนเอียงหัวนโหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบจิตใจ ทำให้ชุมชนน่าอยู่ยิ่งขึ้น จะเห็นได้ชัดเจนนว่าคนส่วนมากเปลี่ยนจากความป่าเถื่อนสู่ความนุ่มนวล มีมารยาท มนุษยธรรม และความยุติธรรมมีความประพฤติ ที่ดีงาม อยู่ในการสอดส่องดูแลของสมาชิกชุมชน ช่วยสอดส่อง ดูแลและปกป้องกันซึ่งและกันจากอันตรายที่จะมาทำเดือดร้อนให้แก่ชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) สำหรับให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สามารถนำมาสรุปได้ดังนี้ ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า หลายคนในชุมชนยังไม่มี ความเข้าใจถึงความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่ได้นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชนของพระนักศึกษามหาวิทยาลัย ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของการประยุกต์หลักธรรมที่ใช้กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในโอกาสต่อไป ซึ่งคณะผู้วิจัยที่ลงสัมภาษณ์

ภาคสนามมีความเห็นตรงกันที่จะมีการแลกเปลี่ยนทางด้านธรรมะเชิงวัฒนธรรมชุมชน เพื่อที่จะทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวในเรื่องหลักธรรมมากยิ่งขึ้น

3.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน

ผลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ประชาชนรู้ว่าการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ดีเพราะปัจจุบันชุมชนพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังขอให้มีการพัฒนาคนในพื้นที่ให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เข้มแข็ง

3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศรัทธาผล (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย)

ผลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรส่งเสริมให้คนในพื้นที่ เข้าใจเรื่องศรัทธาผล ศรัทธาใน ความเชื่อ ที่มีลักษณะ 2 ประการ หนึ่งคือ แจ่มใส เวลาเราศรัทธาเราเชื่ออะไร เราจะแจ่มใสต่อสิ่งนั้น มีความอึดเอิบ และประชาชนยังแนะนำอีกว่า การสร้างความอยากทำ มีความแจ่มใส และอยากลงมือทำ

3.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิริยะผล (ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน)

ผลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรให้ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน แนะนำหลัก วิริยะ คือ ความเพียร เพียรพยายามที่จะทำการงานทั้งหลาย ต้องมีความเพียร ความเพียรนี้ต้องมีความสม่ำเสมอ ถึงจะเป็นกำลัง อีกทั้ง ลักษณะแห่งความเพียรอะไร เพื่อให้ไปสู่ความสำเร็จ

3.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสติผล (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ)

ผลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ปัจจุบันประชาชนทำมาหากินจนขาดสติ ดังนั้นการอบรมเรื่อง ให้ผู้คนในท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้เข้าใจว่า สติ คือ ความระลึกได้ ผู้คนทั้งหลายต้องมีสติ ต้องระครองสติตลอดเวลา จะมากจะน้อยสุดแต่บุคคลนั้นจะมีสติมาก สติน้อย ลักษณะของสติมี 2 ประการ คือ การเตือน และการถือเอา เตือนเพื่อให้ระลึกได้ การถือเอาเราจะเห็นสิ่งใดที่เป็นคุณสิ่งใดเป็นโทษ เมื่อเรามีสติแล้วเราจะเห็นภาพแห่งกำลังของเราชัดเจนขึ้น

3.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมาธิผล (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกไขว่ขวาย ฟุ้งซ่าน)

ผลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า พระสงฆ์ที่มีความรู้ ที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย ควรมาให้ความรู้บ่อย ๆ เรื่องสมาธิ เพื่อให้ประชาชนรู้ว่า สมาธิคือ ความตั้งมั่น มุ่งมั่นให้เป็นไปตามประสงค์ ลักษณะของสมาธิมีลักษณะเป็นประธาน เป็นยอด หรือหัวหน้าในการทำงาน อุปมาเป็นพระราชานำทัพไปรบ หรือลักษณะเหมือนปลายลูกศรพุ่งไปสู่จุดหมายที่เป็นเป้า ยิ่งตั้งเท่าไรยิ่งเป็นอุปนาสมาธิ มีกำลังมาก จะทำสิ่งใดย่อมสำเร็จในสิ่งที่ตั้งใจไว้

3.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญญาผล (ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงงมาย)

ผลจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า เรื่องปัญญาเป็นเรื่องสำคัญมาก อยากให้มีการอบรมให้กับประชาชนโดยพระภิกษุผู้มีความรู้ความสามารถ เพื่อให้ทราบว่ ปัญญา คือ ความรอบรู้ใน

กองสังฆาร ความรอบรู้ตามความเป็นจริง มีลักษณะ 2 อย่าง คือ ตัด และอีกข้อคือสว่าง การตัดนี้ อุปมาดังการเกี่ยวข้าว เวลาที่จะเกี่ยวข้าว นั้น เราจะใช้มือขวาถือเคียว ส่วนมือซ้ายจะรวบกอข้าวเอา มาอยู่ในกำมือ การรวบกอข้าวเหมือนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ พิจารณาโดยแยบคาย เมื่อรวบแล้ว ใช้มือขวาที่ถือเคียวตัดสิ่งที่วิเคราะห์สังเคราะห์แล้ว การตัดสิ่งที่วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้ว เกิดเป็น ปัญญา ส่วนความสว่าง ก็ชัดเจนว่า เปรียบเหมือนการถือเทียนเข้าห้องมืด เมื่อนำแสงเทียน แสงสว่าง เข้าไปแล้วเห็นสิ่งต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น นั่นคือปัญญา

3.7 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

หลักพละ 5 นี้หลายคนในสังคมยังไม่มีความเข้าใจถึงความหมายหรือลักษณะที่เท่าที่ควรไม่ ขวนขวายดิ้นรนไม่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพัฒนาซึ่งเป็นเหตุให้ชีวิตตกต่ำสังคมและประเทศชาติก็ไม่ได้ รับการพัฒนาเพราะว่าหลักคำสอนเรื่องพละ 5 นี้สอนให้เป็นคนมีความกระตือรือร้นในการทำงานหรือ การ ประกอบอาชีพมีความพอใจยินดีในปัจจุบันสิ่งของทรัพย์สินเงินทองที่เราได้มาแล้วโดยปราศจาก ความรู้สึกก้มก้มมืออยู่เท่าใดก็พอใจเท่านั้นไม่ทะยานอยากได้ในสิ่งที่มีไม่ได้และไม่ได้มีไม่ปรารถนามาก เกินกำลังความสามารถของตนและไม่มีความทะยานอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตนรู้จักพอประมาณ ไม่เอนเอียงหวั่นไหวไปตามอารมณ์ต่าง ๆ ที่มากกระทบอันเป็นเรื่องของโลกธรรม 8 ประการคือได้ลาภ เสื่อมลาภได้ยศเสื่อมยศสรรเสริญนินทาสุขและทุกข์ ผลจากการสัมภาณณ์ ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควร จดอบรมให้เป็นระบบ หรือควรตั้งเป็นวาระพัฒนาชุมชนด้วยหลักธรรมอย่างจริงจัง

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งว่าเป็นการทำให้คนในชุมชนมี จิตสำนึกร่วมกัน มารวมตัวกันในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่างด้วยความรักและ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจายกันก็ได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็น องค์กร และมีความเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายย่อย ๆ ขึ้น ทำให้เกิดโครงสร้างสังคมใหม่ที่มีความสัมพันธ์กันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน ซึ่งเมื่อประสานกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ในแนวตั้งด้วย ความสมานฉันท์ แล้วก็จะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งสร้างความสัมพันธ์กัน โดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเราเรียกโดยรวมว่าระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่ มีอยู่ร่วมกันได้ในทางพระพุทธศาสนา หลักคำสอนเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตหรือการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือการทำให้คนในสังคม หรือ ชุมชนมีระเบียบวินัย ได้แก่หลักพละ 5 ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาชุมชน พัฒนาคนให้มี ศักยภาพมากขึ้นตามหลักพระพุทธศาสนา มีโอกาสสำหรับทำความดีโดยฝึกคนให้รู้จักตัวเอง รู้จักแยกแยะ และเข้าใจผู้อื่น แล้วนำสิ่งที่ตนพัฒนาแล้ว นำไปพัฒนาบุคคลอื่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ เกิดความสงบสุขของชุมชน สังคม หลักพละ 5 ก็มีลักษณะเป็นหลักปฏิบัติเพื่อให้บรรลุความสุขโดยอยู่บนฐานของการรู้เท่าทันความจริงเมื่อเป็นเช่นนี้หลักพละ 5 ทางพุทธศาสนาย่อมเข้ากันได้กับทุกแนวคิดในโลกที่เป็นไปเพื่อความสุขและอยู่บนฐานของความจริงหรือมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหาชีวิตให้มวลมนุษย์ด้วยวิถีทางที่ไม่ก่อปัญหาให้เกิดขึ้นอีก มีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 5 ประการด้วยกันกล่าว คือ 1. ศรัทธา คือ ความเชื่อ 2. วิริยะ คือ ความเพียร 3. สติ คือ ความระลึกได้ 4. สมาธิ คือ ความตั้งใจมั่น และ 5. ปัญญา คือ ความรอบรู้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาผลการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และ 3) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยคือ ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ในชุมชนบ้านศาลาดิน ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งเป็นผู้มีความคิดเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและทักษะการดำรงชีวิตตามหลักธรรมทางพุทธศาสนา จึงนับได้ว่าเป็นผู้เหมาะแก่การให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้ผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจความถูกต้องของเนื้อหา (Content) จำนวน 3 ท่าน โดยมีการสรุปผลดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมผลการวิจัย มีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 20 คน พบว่า ประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีอายุตั้งแต่ 30 – 60 ปี ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ การประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ของประชาชนทั่วไป ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน พบว่า ในชุมชนบ้านศาลาดินนั้น พละ 5 เป็นธรรมที่ทำให้บุคคลปฏิบัติตาม ผู้นำชุมชนก็มีบุคลิกภาพของผู้นำที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีสติปัญญา ที่จะนำตนเองให้ยิ่งใหญ่ในกิจของตน ทำให้เกิดความมั่นคงในชีวิต บุคคลที่ประสบความสำเร็จและมีความสุขสงบในชีวิต มักมีบุคลิกภาพของคนที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ด้วยว่าตนเองนั้น รู้ดี รู้ชั่ว รู้ว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในสิ่งที่ดีงาม ไม่ว่าจะไม่มีใครวิจารณ์ตนว่าอย่างไรยอมไม่หวั่นไหวไปกับคำติฉินนินทาของผู้อื่นยอมเป็นบุคคลที่มีกำลังใจกล้าแข็ง หากปรารถนาหรือต้องการสิ่งใดใน ชีวิตแล้ว จะมีความมานะบากบั่นเพียรพยายามกระทำ ให้สำเร็จจนได้

1. ศรัทธาพละคือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม ประชาชนในชุมชนเชื่อมั่นว่าการที่คนเราจะประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ไม่จำเป็นต้องหาเงินมาด้วยวิธีการเอาเปรียบคนอื่น และยังเชื่อมั่นอีกว่า บุคคลที่ประกอบแต่กรรมดี ย่อมได้รับผลดี

2. วิริยะพละ คือ ความเพียรพยายาม ประชาชนในชุมชนมีความปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ก็มีความเพียร พยายามกระทำไป ไม่ท้อถอย

3. สติพละ คือ ความระลึกรู้ได้ ประชาชนในชุมชนมีความไม่ปล่อยการคุมใจไว้ได้กำลังการควบคุมความประมาทการไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ

4. สมာธิพละ คือ ความตั้งใจมั่นการทำให้สงบแน่วแน่ไม่ฟุ้งซ่าน ประชาชนในชุมชนมีจิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะในขณะที่ทำงานสิ่งใดก็มีใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น ๆ ไม่ออกแวกไปคิดเรื่องอื่น

5. ปัญญาพละ คือ ความรู้ความเฉลียวฉลาด มีประสบการณ์มีวิจารณ์ญาณที่ดี ประชาชนในชุมชนมีความสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ และมีการตัดสินใจที่ดี

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า หลายคนในชุมชนยังไม่มีความเข้าใจถึงความหมายของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พละ 5 เท่าที่ควร ทำให้อาจจะไม่ได้นำไปประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน หรือชีวิตประจำวันเท่าที่ควร ประชาชนจึงเสนอแนะให้มีการบรรยายธรรมแก่ชุมชนของพระนักศึกษามหาวิทยาลัย ในเวลาที่ชุมชนมีการประชุมกัน เดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับเชิญคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นที่ปรึกษาในส่วนของ การประยุกต์หลักธรรมที่ใช้กับชุมชน จะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในอนาคตต่อไป ซึ่งคณะผู้วิจัยที่ลงสัมภาษณ์ภาคสนามมีความเห็นตรงกันที่จะมีการแลกเปลี่ยนทางด้านธรรมะเชิงวัฒนธรรมชุมชน เพื่อที่จะทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวในเรื่องหลักธรรมมากยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบ (Finding Factors) ที่มีคุณค่าเห็นสมควรนำมาวิจัย ดังนี้

1. ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง พบว่า ศรัทธาพละคือ ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม เช่น เชื่อมั่นว่าการที่คนเราจะประสบความสำเร็จในชีวิตนั้น ไม่จำเป็นต้องหาเงินมาด้วยวิธีการเอาเปรียบคนอื่น และยังเชื่อมั่นอีกว่าบุคคลที่ประกอบแต่กรรมดี ย่อมได้รับผลดี ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือ เชื่อว่าใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วตามหลักทางพระพุทธศาสนาจะสามารถส่งผลกระทบบให้กับผู้กระทำเอง ต่อมาคือมีความเชื่อว่า การบริจาคสิ่งของเงินทองหรือเสียสละแรงกายเพื่อสาธารณะประโยชน์เป็นบุญเป็นกุศลอย่างหนึ่ง และสุดท้ายมีความเชื่อว่า ความกล้าหาญ ถ้าคนเรามีความเชื่อมั่นแล้วจะต้องปลุกความเชื่อให้เกิดขึ้นเสียก่อนในใจของคนในชุมชน จากนั้นจะทำประการใดก็ย่อมเป็นสิ่งที่ดีต่อชุมชนนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมะลิน กิตติปาโล (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสำคัญศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนา” พบคำว่า “สัทธา” ที่น่าสนใจดังนี้ 1. สัทธาสัมปทา คือความถึงพร้อมพร้อมด้วยศรัทธา ในหัวข้อธรรมว่า “สัมปทา” คือ ความถึงพร้อมด้วยองค์แห่งธรรม 2. สัทธา คือความเชื่อที่ควรเชื่อ ในหัวข้อธรรมว่า “เวสารัชชกรณธรรม” คือ ธรรมอันทำ ความกล้าหาญ 3. ปิยธรรม คือธรรมสำหรับภิกษุผู้เป็นเถระประพฤติปฏิบัติ คือเป็นผู้มีศรัทธา 4. ธรรมที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่ภิกษุ 6 ประการ หัวข้อที่ 1 คือ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ นั่นก็ คือศรัทธานั้นเอง

2. วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง พบว่า วิริยะพละ คือ ความเพียรพยายาม ถ้าปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ก็มีความเพียร พยายามกระทำไป ไม่ท้อถอย ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน ซึ่งประชาชนส่วนมากมีความเชื่อว่า การมีความเพียรพยายามถ้าปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ย่อมได้ผลตามที่คาดหวังได้ และยังมีเชื่อมั่นอีกว่า เมื่อคนเราปฏิบัติดี มีความพากเพียรในการปฏิบัติก็จะทำให้ประสบความสำเร็จได้ พร้อมนี้คนในชุมชนยังมีความเชื่อว่า ผู้ที่มีความเพียรทำบุญในการทำประโยชน์

ต่อสาธารณะส่วนรวม เช่น สร้างศาลาประชาคม กำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำลำคลอง ช่วยสร้างบ้านเรือนแก่ผู้ยากไร้ หรือแม้กระทั่งการช่วยกันลงแขกทำไร่นาถือว่าได้บุญมากที่มีผลต่อจิตใจมาก ในส่วนของ การทำบุญในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา มาฆบูชา ประชาชนส่วนมากยังเชื่อว่าจะให้ผลมากกว่าการทำบุญในวันปกติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาจุลศักดิ์ จีระวัฒน์ (รณน้อย) ศึกษาเรื่องแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแนวพุทธของปราชญ์อีสาน พบว่า แนวคิดและวิธีการทางเศรษฐกิจของพระพุทธศาสนามี 2 ประการคือการผลิตและการบริโภคที่เน้นการมีส่วนร่วมได้แก่ ความเห็นที่ถูกต้องของธรรมมีเหตุมีผลในการผลิตและบริโภควัตถุประสงค์ใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติให้คุ้มค่า ด้วยปัญญาไม่ส่งเสริมการผลิตแบบทุนนิยมและบริโภคด้วยตัณหาโดยเริ่มจากใช้หลักเศรษฐกิจแบบพุทธ คือความรู้จักพอประมาณ (มัตตัญญูตา) เพื่อประโยชน์ภายในทางจิตใจทางคุณธรรมทางคุณภาพชีวิต ปราชญ์อีสานจึงได้นำหลักธรรม (ปัญญา) มาเป็นคุณค่าของชีวิตแทนเงินตราหลักพุทธธรรมที่ปราชญ์อีสานนำมาใช้ คือ อิทธิบาท 4 ขรรวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักในการทำงานโดยเฉพาะในด้านการผลิตเพราะเป็นธรรมที่สอดคล้องกับการทำงานผลจากการที่ดำเนินตามหลักธรรมทำให้ปราชญ์อีสานและสมาชิกสามารถอุ้มชูตัวเองได้สามารถดำรงอยู่อย่างไม่เดือดร้อนมีพอกินพอใช้มีความสุขจากการทำงานมีอาหารที่พอเพียงทำให้ครอบครัวมีความสุขเป็นปกติสุขพ้นจากความเป็นหนี้สินตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดีพออยู่พอกินพอใช้ยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทาในการดำเนินชีวิตดำเนินชีวิตแบบพอมีพอกินเป็นสัมมาอาชีวะก่อนเป็นเบื้องต้นจากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การกินดีอยู่ดี

3. สติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจใจลอยไร้สติ) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร พบว่า สติพละ คือ ความระลึกได้ ความไม่เผลอการคุมใจไว้ได้กำลังการควบคุมความประมาทการไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือประชาชนส่วนมากมีความเห็นว่า บุคคลใดมีสติเป็นกำลังถ้าจะปรารถนาจะทำการสิ่งใดให้สำเร็จแล้ว ย่อมได้ผลตามที่คาดหวังได้ ผู้ที่มีสติเป็นกำลัง สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในเวลาที่ถูกคนอื่นยั่วยุให้โกรธ โดยเฉพาะผู้นำชุมชนที่บางครั้งประสบปัญหากับการยั่วยุในเชิงคำพูด หรือการกระทำของลูกบ้านหรือคนในชุมชนที่อาจมาทดสอบความเข้มแข็งทางจิตใจ แม้นกระทั่งการทำงานจะต้องมีความละเอียด รอบคอบ โดยใช้สติเป็นฐาน ซึ่งคนในชุมชนยังมีความเชื่อว่า ถ้าบุคคลใดมีสติเป็นกำลังแล้วหากจากโลกนี้ไป ย่อมเข้าถึงสุคติภูมิสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรสิทธิ์ ไกรสินธุ์ ได้ทำการวิจัยการนำหลักอริยสัจ 4 ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันของผู้นำครอบครัว บ้านหนองเป็ด อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร พบว่า ผู้นำครอบครัวเคยนำหลักธรรมไปใช้เมื่อเกิดความท้อแท้ในชีวิต ร้อยละ 98.4 รองลงมาคือ เวลาไม่สบายใจ ร้อยละ 95.3 และเวลามีปัญหา ร้อยละ 91.5 ส่วนเคยนำหลักธรรมไปใช้เมื่อเกิดภวตัณหาคือความอยากเป็นเหมือนคนอื่น ๆ ร้อยละ 79.5 รองลงมาคือ เคยนำหลักธรรมไปใช้เมื่อเกิดความอยากจะมีในปัจจัย 4 เหมือนคนอื่น ๆ ร้อยละ 82.1 ผู้นำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำครอบครัวได้ให้ความสนใจศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนครอบครัวไม่เคยนำหลักธรรมไปใช้เมื่อเกิดตณหาความอยาก ร้อยละ 26.8 รองลงมาคือ ร้อยละ 20.5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะไม่สนใจในคุณค่าของหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

4. สมာธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกไขว้เขว ฟุ้งซ่าน) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร พบว่า สมာธิพละ คือความตั้งใจมั่นในการทำใจให้สงบแน่วแน่มิฟุ้งซ่านการมีจิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งจิตกำหนดแน่วแน่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะในขณะที่ทำงานสิ่งใดก็มีใจจดจ่ออยู่กับงานนั้น ๆ ไม่วอกแวกไปคิดเรื่องอื่น ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือประชาชนมีความเชื่ออย่างมีเหตุผลไม่ตื่นข่าว ซึ่งบางครั้งข่าวที่น่าเสนอในปัจจุบันทั้งในระบบโซเซียลมีเดีย ระบบออนไลน์ ซึ่งมีความจริงและเท็จปะปนกันมา เพราะฉะนั้น คนในชุมชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจโดยเฉพาะในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ควรแยกแยะด้วยหลักเหตุและผล ผู้นำชุมชนจะต้องเป็นที่พึ่ง และเป็นผู้กรองข้อมูลก่อนนำเสนอต่อชุมชน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อมั่นยิ่งขึ้น และที่สำคัญควรนำแนวทางและวิธีการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้องมาให้ความรู้แก่ชุมชนด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ นคร วิชัยผิน การใช้สังคหวัตถุ 4 ในชีวิตประจำวันของผู้นำครอบครัวหมู่ที่ 1 ตำบลนาคู กิ่งอำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ผู้นำครอบครัวมีความรู้ด้านหลักสังคหวัตถุ 4 อยู่ในระดับมาก จึงมีข้อเสนอแนะว่า ผู้นำครอบครัว ควรนำหลักธรรมไปใช้ในการอบรมสั่งสอนบุตรหลานอย่างสม่ำเสมอ

5. ปัญญาพละ (ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงมกมาย) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไร พบว่า ปัญญาพละ คือ ความรู้ความเฉลียวฉลาด มีประสบการณ์มีวิจารณ์ญาณที่ดี มีความสามารถเข้าใจสถานการณ์ต่าง ๆ และมีการตัดสินใจที่ดี ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน คือประชาชนควรมีคุณธรรมและจริยธรรม มีความรู้ในหลักธรรม มีปัญญาความรอบรู้ในการแยกแยะความดี ความชั่ว สิ่งที่เหมาะสมที่จะทำหรือพัฒนาชุมชนของตนเอง การพิจารณากิจกรรมหรือโครงการที่จะเกิดขึ้นในชุมชน การวางแผนหมั่นประชุมปรึกษาหารือกัน นำปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมาพูดคุยหาทางออกร่วมกัน โดยใช้ พละ 5 ในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสุข จะเห็นได้ว่าชุมชนได้สร้างความสัมพันธ์กัน โดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเราเรียกโดยรวมว่าระเบียบ บรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกันชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก และสามารถช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปริยัติวิสุทธิคุณและคณะ ศึกษาเรื่องการใช้หลักพุทธศาสนาในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองกลุ่มแม่บ้านมูลอำเภอนาคู จันทบุรี พบว่า โดยส่วนใหญ่ชุมชนประยุกต์หลักพุทธศาสนาให้สอดแทรกแฝงอยู่ในกระบวนการของกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนทั้ง 5 ประการคือการบริหารจัดการกลุ่มและสมาชิกการบริหารจัดการด้านการตลาดและลูกค้าการบริหารจัดการด้านการผลิตและงานสนับสนุนการผลิตการบริหารจัดการด้านการบัญชีและการเงินและพัฒนาธุรกิจชุมชนสู่ความยั่งยืน วิธีใช้หลักพุทธศาสนาอีกประการคือผู้นำกลุ่มปลูกฝังคุณธรรมให้เกิดมีในใจสมาชิกภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพร้อมทั้งการอภิปราย ตามหลักตรรกวิทยาที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัย มาเป็นข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปเป็นประโยชน์ โดยข้อเสนอแนะ เป็น 3 ระดับ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

องค์กรภาครัฐหรือเอกชนต่าง ๆ แม้นกระทั่งวัดหรือศาสนารวมทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งควรเข้าไปช่วยเหลือแนะนำให้ประชาชนหาอาชีพเสริมรายได้ หาแหล่งเงินทุน อบรมงานอาชีพให้ ส่วนวัดหรือศาสนาควรแสดงบทบาทของตนเองอย่างเต็มที่ มีการอบรมธรรมะในชุมชนนอกเหนือจากในวัด นำนิทานชาดกในเรื่องพระมหากษัตริย์มาประชาสัมพันธ์เป็นระยะ มีการให้กำลังใจประชาชนพร้อมกันช่วยเหลือตามสมควร ให้เขาคิดว่ายังมีวัดหรือศาสนาเป็นที่พึ่งได้เสมอแม้ในยามที่ขัดสนหรือให้ตระหนักในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของในหลวงมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

1. การวิจัยเชิงคุณภาพผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีแนวทางการประยุกต์ใช้หลัก พละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม น้อยมาก เหตุผลเพราะ ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ชีวิตไปกับการประกอบอาชีพ และพื้นที่บางส่วนเป็นเขตอุตสาหกรรม ประชาชนมี อาชีพรับจ้าง ควรให้มีการทำการวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย

2. ประชาชนในชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม มีผู้ที่นับถือ ศาสนาอิสลามด้วย เป็นการยากที่จะทำความเข้าใจในเรื่องหลักธรรมทางพุทธศาสนา ควรหาหลักธรรม ที่คล้ายกันในทุกศาสนามาทำการวิจัยในครั้งต่อไป

บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

- โกมล ชอบชื่นชม.(2541).*ชุมชน : ยุทธศาสตร์การพัฒนาชนบทที่ก้าวหน้าและยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ขบวน พลตรี.(2529).*ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. สกลนคร: วิทยาลัยครูสกลนคร.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2545).*รายงานขั้นสุดท้ายโครงการ จัดทำเครื่องชี้ วัดการพัฒนา เมืองและชุมชนน่าอยู่ ศึกษาโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____.(2546).*รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2546.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์และคณะ. (2545). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____.(2532).*สังคมวิทยา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยนต์ วรรณระภูติ. (2536). *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- दनัย ไชโยธา.(2543).*พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ.(2543).*กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต).(2539).*นิติศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด.
- _____. (ป.อ.ปยุตโต).(2538).*พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (ป.อ.ปยุตโต).(2547).*สัมมาสมาธิและสมาธิแบบพุทธ*. นครปฐม : ธรรมสภา.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคล.(2540). *ทางมรรคผลนิพาน*. ราชบุรี : สถาบันพุทธภาวนาวิชาธรรมกาย.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ).(2538).*นิเทศธรรม*. กรุงเทพมหานคร : วัดบวรนิเวศวิหาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน.(2525).*พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน.
- วราพร ศรีสุพรรณ.(2534).*แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) : ทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สนธยา พลศรี.(2544).*ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.(2546).*รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย พ.ศ. 2546*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2545).รายงานขั้นสุดท้าย โครงการจัดทำเครื่องชี้วัดการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่ ศึกษาโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สนธยา พลศรี.(2545).*ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส.(2538).*นวโกวาท*. กรุงเทพฯ มหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ.(2524).*พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ.(2541).*พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

Barbier E.F.(1987).*Concept of Sustainable Economic Development*. Environmental conservation.

Goodland and Ledex.(1987).*Neoclassical Economics and Principles of Sustainable Development*. Ecological modeling 39.

Ferser Basin Council.(1997).*Charter for sustainability*. Vancouver: B.C. Fraser basin Council.

Angell, D., J.R., coner, J.D. Wilkinson, and ML.N.(1990).*Sustaining earth : Response to the environment theart*. London: Macmillan Academic and Professional.

Lewis Mumford.(2000)."*What Is a City?*". Architectural Record. In R. T. LeGatesand F. Stout (ed.).

2) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์ และงานวิจัย

ณัฐนันท์ ประกายสันติสุข.(2541).*ประสิทธิภาพของการสื่อสารในการเผยแพร่ธรรม หลักสูตรการพัฒนา จิตให้เกิดปัญญาและสันติสุข*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระมหาทองสุข สุภาโร.(2545).*อิทธิพลของพระพุทธศาสนาที่มีต่อวิถีไทย*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาปรีชา ตียนานนท์.(2535).*การศึกษาวเคราะห์บาทของสงฆ์ในการใช้หลักพุทธธรรมให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาชีวิตแก่ศาสนิกชนในสังคมปัจจุบัน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระมะลิน กิตติปาโล.(2540).*ความสำคัญของครัทธา ในคำสอนของพระพุทธศาสนา*. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาสุชน ยสสีโล.(2541).การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องวิปัสสนากัมมัฏฐานในทางพุทธศาสนาและปรัชญา. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อัญชลี ผาสุกนิรันด.(2541).การศึกษาภาษาที่ใช้อธิบายเรื่องจิตในพระไตรปิฎกฉบับ หลวงและอรรถกถา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุปราณี การพึ่งตน และคณะ.(2546).ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ ต่อ เชาว์อารมณ์ของนักศึกษาพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี. รายงานการวิจัยวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี.

อุบล เลี้ยววาริน.(2542).ผลของการฝึกอบรมตามแนวพุทธต่อจิตลักษณะและลักษณะทางพุทธของบุคคลในวัยผู้ใหญ่. รายงานการวิจัยบัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.

พันตรีสุทิน บัวตุ้ม.(2549).การใช้พละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน:ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนค่ายวชิราวุธ จังหวัดนครศรีธรรมราช. สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

3) เว็บไซต์

ชุมชนคลองมหาสวัสดิ์.(2560).ประวัติคลองมหาสวัสดิ์. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2563. จาก <http://www.mahasawat.com/history/>

มูลนิธิอุทกพัฒน์.(2560).บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. สืบค้นเมื่อ 22 สิงหาคม 2563. จาก <https://www.utokapat.org/ตัวอย่างความสำเร็จ/บ้านศาลาดิน>

กรมพัฒนาชุมชน. แผนที่แสดงสถานที่ท่องเที่ยวบ้านศาลาดิน. สืบค้นเมื่อ 25 สิงหาคม 2563. จาก http://cbt.nawatwithi.com/view_main_map.php?vill_id=1010

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.(2563).ข้อมูลทั่วไปของอำเภอพุทธมณฑล. สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2563 จาก. <https://th.wikipedia.org/wiki/อำเภอพุทธมณฑล>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.(2563).พุทธมณฑล. สืบค้นเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2563. จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/พุทธมณฑล>

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม.(2556).พุทธมณฑล. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2563. จาก https://www.m-culture.go.th/nakhonpathom/ewt_news.php?nid=212&filename

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

รายนามผู้ตรวจเครื่องมือวิจัย

1. พระศรีรัชมมงคลบัณฑิต, รศ.ดร.

ตำแหน่ง

หัวหน้าภาควิชาพุทธศาสตร์

คุณวุฒิ

ศน.ม (พุทธศาสนศึกษา)

ป.ธ.9 (เปรียญธรรม 9 ประโยค)

2. รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

ตำแหน่ง

หัวหน้าภาควิชาศาสนศาสตร์

คุณวุฒิ

Ph.D. (Philosophy)

M.A. (Buddhist Studies)

ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ)

3. รศ.ดร.สุวิญ รักสัตย์

ตำแหน่ง

อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา

คุณวุฒิ

Ph.D. (Buddhist Studies)

M.A. (Buddhist Studies)

พธ.บ. (ครุศาสตร์)

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศาสนาและปรัชญา โทร. ๑๐๗๕, ๑๐๗๖

ที่ อว ๗๙๐๖/ว๐๓๖๖

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน พระศรีรัชมงคลบัณฑิต, รศ.

ด้วย พระราชบัญญัติคุณวุฒิ, ผศ.ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ ๕ เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการวิจัย พัฒนานักวิจัย ของคณะศาสนาและปรัชญา ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนา งานวิจัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

๓๖๐๖/๑๑

ทว: ศ.ศรีรัชมงคลบัณฑิต
7 ตุลาคม 2563

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศาสนาและปรัชญา โทร. ๑๐๗๕, ๑๐๗๖

ที่ อว ๗๙๐๖/ว๐๓๖๖

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน

ด้วย พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการศส.ศ.ศ. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ ๕ เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการวิจัย พัฒนานักวิจัย ของคณะศาสนาและปรัชญา ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนา งานวิจัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

ตรวจหว่ว
๖ ต.ค. ๒๕๖๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศาสนาและปรัชญา โทร. ๓๐๗๕, ๓๐๗๖

ที่ อว ๗๙๐๖/ว๐๓๖๖

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์

ด้วย พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้มีผลบังคับใช้แล้ว โดยที่ ศ.ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพระ ๕ เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการวิจัย พัฒนานักวิจัย ของคณะศาสนาและปรัชญา ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ เพื่อให้อาจารย์ประจำหลักสูตรได้พัฒนา งานวิจัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย คณะศาสนาและปรัชญา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญ ตรวจเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์
๘ ตุลาคม ๒๕๖๓

พระสุทธิสารเมธี (ดร.)
คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล

ที่ อว ๗๔๐๖/ว๐๑๒๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระราชบัญญัติสภาพโกศล, ผศ.ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ดำเนินการทำงานวิจัยในหัวข้อเรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ ๕ เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” มีความประสงค์จะขอให้ท่านอนุเคราะห์การให้สัมภาษณ์ ฯ เพื่อเป็น ข้อมูลในการเขียนงานวิจัย

ในการนี้ คณะศาสนาและปรัชญา จึงเจริญพรมายังท่านเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการ ขอสัมภาษณ์ดังกล่าว สำหรับวันและเวลาผู้วิจัยจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตัวเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนาจพร

(พระสุทธิสารเมธี, ดร.)

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีคณะศาสนาและปรัชญา

โทร. ๐ ๒๔๔๔ ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๗๕, ๑๐๗๖

โทรสาร ๐ ๒๔๔๔ ๖๐๖๘

แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล
โครงการวิจัยเชิงคุณภาพ
เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน
อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”

ขอความกรุณาท่าน ในฐานะตัวแทนชุมชน/พุทธศาสนิกชน ได้กรุณาเสียสละเวลาให้ข้อมูลอย่างละเอียดลึกซึ้ง ซึ่งข้อมูลที่ได้จะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำมาวิเคราะห์เชิงวิชาการในภาพรวมเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 ชื่อ.....นามสกุล/ฉายา.....
 วุฒิการศึกษา ระดับ.....
 ตำแหน่ง.....อายุ.....
 ที่อยู่.....

ตอนที่ 2 ลักษณะคำถามในการสัมภาษณ์

2.1 ท่านคิดว่าทางการใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เป็นอย่างไรบ้าง?

.....
 .....

2.2 ท่านคิดว่า ศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....
 .....

2.3 ท่านคิดว่า วิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....
 .....

2.4 ท่านคิดว่าสติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

2.5 ท่านคิดว่าสมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกเขวไขว่ ฟุ้งซ่าน) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

2.6 ท่านคิดว่าปัญญาพละ (ความรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงงมงาย) มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างไรบ้าง?

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน

.....

.....

.....

3.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศรัทธาพละ (ความเชื่อ กำลังการควบคุมความสงสัย)

.....

.....

.....

3.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิริยะพละ (ความเพียร กำลังการควบคุมความเกียจคร้าน)

.....
 .....
 .....
 3.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสติพละ (ความระลึกได้ กำลังการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ)

.....
 .....
 .....
 3.5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมาธิพละ (ความตั้งใจมั่น กำลังการควบคุมการวอกแวกไขว้เขว ฟุ้งซ่าน)

.....
 .....
 .....
 3.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญญาพละ (ความรอบรู้ กำลังการควบคุมเพิกเฉยไม่สนใจ หลงมกมาย)

.....
 .....
 .....
 3.7 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ผู้สัมภาษณ์.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

เวลา.....

ขอขอบคุณท่านที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

แบบสำรวจข้อมูลสภาพแวดล้อม
 ของชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
 สังกัด ระหว่างวันที่ ..... - 2563
 โครงการวิจัยเชิงคุณภาพ
 เรื่อง “แนวทางการประยุกต์ใช้หลักผละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน
 อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม”

1. สภาพที่ตั้ง

.....

.....

.....

.....

2. สภาพแวดล้อม/ชุมชน

.....

.....

.....

.....

3. สภาพวิถีชีวิต

.....

.....

.....

.....

ผู้บันทึกข้อมูล

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

เวลา.....น.

ภาคผนวก ง
ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ บวจ. ๐๐๓/๒๕๖๓

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ข้อเสนอการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ คณะกรรมการพิจารณาเห็นว่า ข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการวิจัยมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากลและเป็นไปตามหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการวิจัยในมนุษย์ ไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

- ชื่อหัวข้อวิจัย : แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ ๕ เพื่อพัฒนาชุมชนบ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (Guidelines for Application of 5 Balas to Community Development in Ban Sala Din, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province)
- รหัสการอนุมัติวิจัย : มติที่ ๑๔๐/๒๕๖๓ คณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติการจัดทำวิจัยในการประชุมครั้งที่ ๕/๒๕๖๓ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๓
- สถาบันที่สังกัด : คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ผู้วิจัย : พระราชปฏิภาณโกศล, ผศ.ดร.

ออกให้ ณ วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๓

(พระศรีวินยานรณ, ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในมนุษย์

- หมายเลขใบรับรอง : บวจ. ๐๐๓/๒๕๖๓
- วันที่ให้การรับรอง : ๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๓
- วันหมดอายุใบรับรอง : ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๔

ภาคผนวก จ

ใบรับรองการลงบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศาสตร์ มมร
(TCI 2)

ที่ อว ๗๓๐๕/๐๐๓๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๕๔ หมู่ที่ ๑ บ้านวัดสุวรรณ อ.ศาลายา-นครชัยศรี

ส.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๕๖

โทร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๕-๖๐๖๐

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๔

เรื่อง รับรองการลงบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เรียน พระราชปฎิภาณโกศล, ผศ.ดร., ดร.ประเวศ วัฒนาแก้ว, ดร.กฤตสุชิน พลเสน

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพละ 5 เพื่อพัฒนาชุมชน บ้านศาลาดิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (Guidelines for Application of 5 Balas to Community Development in Ban Sala Din, Phutthamonthon District, Nakhon Pathom Province) มาให้กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย นั้น บัดนี้ บทความวิจัยของท่านได้ผ่านการพิจารณาตรวจสอบอ่านประเมินความถูกต้องจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) เรียบร้อยแล้ว

ดังนั้น กองบรรณาธิการวารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ขอรับรองและแจ้งให้ทราบว่าบทความวิจัยของท่านจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ลงในวารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๑ ประจำเดือน มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕ หมายเลข ISSN : 1685-4063 (Print), และหมายเลข ISSN : 2697-4843 (Online) หลังจากตีพิมพ์แล้ว ท่านสามารถดาวน์โหลดบทความได้ที่ <https://so04.tcithaijo.org/index.php/mgsj/issue/archive> เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

ทั้งนี้ วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai-Journal Citation Index Centre : TCI) โดยได้รับการจัดอยู่ในกลุ่มวารสารกลุ่มที่ ๒ (Tier 2) ของวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของศูนย์ดัชนีอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ไปจนถึง ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ตามข้อมูลที่ปรากฏใน <https://www.tci-thaijo.org/> นี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

เรียนมาด้วยความนับถือ

(รศ.ดร.สุวิญ รักษ์ตย์)

บรรณาธิการวารสารบัณฑิตศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐-๒๕๔๕-๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙-๑๐๖๒

โทรสาร ๐-๒๕๔๕-๖๐๕๑

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ - ฉายา - นามสกุล

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาไทย)

พระเทพวัชรเมธี, ผศ.ดร.(สมคิด เนาว์ชมพู)

ชื่อ - นามสกุล (ภาษาอังกฤษ)

Phradevavajramethi (Somgid Jintāmayo)

2. ตำแหน่ง หัวหน้าโครงการวิจัย

3. ประวัติการศึกษา

คุณวุฒิการศึกษา	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2558
M.A. (Buddhist Studies)	University of Delhi, India	2546
ศน.บ. (ปรัชญา)	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	2543

4. ประวัติการทำงาน

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ศาสนาและวัฒนธรรม

5. ผลงานทางวิชาการ

พระราชปฏิญาณโกศล, ผศ.ดร. (สมคิด เนาว์ชมพู), เรื่อง สติกับการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธปรัชญา, ปรัชญาปริทรรศน์, ปีที่ 21 ฉบับที่ 109 เดือนกรกฎาคม - กันยายน 2559, หน้า 70 - 72, ISSN 1513-6620

พระราชปฏิญาณโกศล (สมคิด เนาว์ชมพู) และคณะ, เรื่อง การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองตามแนวปรัชญาโสครตีส, คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, รายงานการประชุมวิชาการระดับนานาชาติทางศาสนาและปรัชญา, 13-14 กันยายน พ.ศ. 2561, หน้า 1158-1168, โรงพิมพ์ GCLASS อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม

6. ผลงานการวิจัย

พระราชปฏิญาณโกศล (สมคิด เนาว์ชมพู) และคณะ, เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ปีที่ 8 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2562, ISSN 2350-9953

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 หมู่ 1 ถนนศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

Email: phrarajpatibhan.kos@mbu.ac.th